

Partner van
ondernemende mensen

Opbrengst actie voor droog Afrika:

'Ruim één miljoen euro voor hulp
op korte én lange termijn'

ICCO biedt particuliere Initiatiefnemers Impulsis als loket

'Impulsis is méér dan een geldschieter'

2006

Jaarbericht

- 4 Doekle Terpstra over zijn eerste jaar als voorzitter
- 6 ICCO projecten uitgelicht: duurzaam hout, marktontwikkeling en familielandbouw
- 8 ICCO's lobbyisten zijn luis in de pels van de politiek
- 10 Noodhulp in 2006: wat deden ICCO & Kerk in Actie?
- 12 Fotograaf Raymond Rutting keerde terug naar verscheurd Congo
- 14 ICCO met jongeren op zoek naar de kunst van het leven in Honduras
- 15 Atjeh, een jaar na het conflict
- 16 Impulsis: hét loket voor particuliere initiatiefnemers
- 18 De 'Vernieuwing': ICCO's nieuwe aanpak
- 20 Het Klimaatplan stelt rechten arme landen voorop
- 21 ICCO in cijfers en thema's
- 22 Microkrediet in Afrika: lease een ploeg
- 24 Geweld in Bangladesh
- 25 Column ambassadrice Jacobine Geel
- 26 Guatemala: jonge ICCO partner brengt hoop
- 27 Verhaal uit het veld: ICCO uitgezondene vertelt

Tekst

Esther Benning
Berber Bijma
Saskia Bolt (ICCO)
Marnel Breure
Mariëtte Heres
Roeland Muskens
Hanan Nhass (ICCO)

Vormgeving

Zwerver Grafische Vormgeving - Zeist

Eindredactie

Saskia Bolt (ICCO)

Drukwerk

Roto Smeets

Beeldredactie

Pilgrimm Pictures

Juni 2007

Dit jaarverslag wordt gedrukt op papier met FSC-keurmerk. FSC heeft regels opgesteld voor goed bosbeheer. In bossen waar die regels worden toegepast, wordt zorgvuldig gekapt met respect voor mensen, planten en dieren.

Verantwoordelijkheid delen

In 2006 drukte voormalig vice president Al Gore met de film 'An Inconvenient Truth' de wereld op een aantal zeer ongemakkelijke feiten. Aan de hand van indringende beelden schetst Gore zijn ongerustheid over het broeikaseffect met als gevolg extreme variaties van de weersomstandigheden; overstromingen, langdurige periodes van droogte, dodelijke hittegolven. Op den duur wordt klimaatverandering een probleem van ons allemaal. De vraag is echter wie zich hier tegen kunnen wapenen en wie niet. Duidelijk is dat ook hier de armsten het kind van de rekening zullen zijn. Gore's belangrijkste boodschap is: we zijn zelf verantwoordelijk voor deze problemen, maar we zijn ook de enigen die er iets tegen kunnen doen. ICCO probeert op haar manier een bijdrage te leveren door te komen met het klimaatplan, lees erover op pagina 20.

Hoewel van een heel andere orde zijn bij ICCO intern grote ontwikkelingen gaande. De meest in het oog springende verandering die is doorgevoerd is de intensieve samenwerking met de buitenlandafdeling van Kerk in Actie. We hebben onze kennis, middelen en beleid gebundeld om ons werk in ontwikkelingslanden nóg beter en efficiënter te kunnen doen. Hoewel de samenwerking nauw is, blijven ICCO & Kerk in Actie als afzonderlijke organisaties bestaan. Bovendien heeft ICCO haar krachten in het Noorden gebundeld in een netwerk van zes organisaties waarmee samen én met succes de subsidieaanvraag 2007-2010 werd geschreven. Maar er is meer. ICCO werkt sinds een aantal jaren toe naar een model waarin de donor (ICCO dus) het niet alléén voor het zeggen heeft, maar ook de mensen in het Zuiden (de ontwikkelingslanden) die immers het beste weten wat ze nodig hebben. Een heel wenselijk en noodzakelijk uitgangspunt in onze sector, u leest er meer over op pagina 18. ICCO wil af van het 'wie betaalt, bepaalt'- principe en gaat verder met 'gedeelde verantwoordelijkheid'.

'Ik geloof in de capaciteit van mensen'

Ook bij de aanpak van de klimaatproblematiek is het belangrijk de verantwoordelijkheid te delen. Hoe belangrijk is het voor ons om te blijven leven zoals we leven? Om door te gaan op dezelfde (grote) voet? "Als iedereen

in Azië en Afrika dezelfde rechten claimt als wij – en waarom zouden ze dat niet doen – dan hebben we drie keer de wereld nodig", zegt de Amerikaanse/Indiase schrijver Deepak Chopra. De ruimte die wij nemen om

'Als iedereen dezelfde rechten claimt, is drie keer deze wereld nodig'

te leven, te werken en te consumeren is sinds kort uit te drukken in een ecologische voetafdruk, te vinden op voetenbank.nl. Gemiddeld neemt elke Nederlander zo'n 4,6 hectare aarde in beslag. Een gemiddelde Indiër neemt 0,8 hectare in beslag. Deze oneerlijke verdeling is stof voor conflict. En dat tegen een achtergrond van afnemende interesse voor ontwikkelingssamenwerking in het Westen. Ik ben geen pessimist, ik geloof in de capaciteit van mensen, maar ik denk wel dat het lastig is mensen ervan te doordringen dat ons leef- en eetpatroon bijdraagt aan problemen in het Zuiden. In 2007 blijven we werken aan bewustwording hiervan.

Jack van Ham, algemeen directeur

BEELD Freek Visser (Kerk in Actie)

“We moeten niet bevoogdend zijn”

HBO-raadleider Doekle Terpstra hoefde niet lang na te denken toen ICCO hem vorig jaar benaderde om voorzitter te worden. Ontwikkelingssamenwerking had hij al in zijn hart gesloten. Wat zijn na een jaar besturen zijn ervaringen?

U bent nu een jaar voorzitter van ICCO. Al kennis kunnen maken met het werk van ICCO in het Zuiden?

“Ik ben nog niet voor ICCO op reis geweest, als je dat wilt vragen. Ik ben van plan daar spaarzaam mee om te gaan. We stappen hier maar al te vaak in het vliegtuig. De mensen daar zijn druk en hebben niet altijd tijd om bezoeken voor ons te organiseren. Maar dit jaar staan er wel reizen op het programma. Die staan vooral in het kader van het delen van de verantwoordelijkheid met ontwikkelingslanden.”

Leg uit.

“Ontwikkelingssamenwerking is al veel te lang een ‘Noordelijke’ zaak geweest, waarin wij bepalen hoe het geld wordt besteed. Het is hoog tijd dat het werk veel meer vraaggestuurd wordt. Dat gaan we natuurlijk niet van de ene dag op de andere doen. Daarvoor ga ik later dit jaar naar een grote bijeenkomst waar we met veel partnerorganisaties om de tafel gaan zitten om de voortgang van dit proces te bespreken.”

Zo’n omkering betekent ook dat het werk in Nederland gaat veranderen.

“Klopt. Het is natuurlijk niet een kwestie van het geld zomaar doorsluizen naar het Zuiden. Het moet in goed overleg gebeuren. En ook onze partners en achterban in Nederland moeten achter deze ontwikkelingen staan. Om die reden ga ik binnenkort ook met de nieuwe minister van Ontwikkelingssamenwerking praten om te kijken of hij dit proces ondersteunt.”

‘Zodra wij een fractie van onze welvaart dreigen te verliezen aan arme landen is alles in rep en roer’

alles in rep en roer. En ik snap natuurlijk ook dat het dramatisch is als je je werk dreigt te verliezen omdat iemand in India hetzelfde werk goedkoper kan doen. Maar het is een realiteit dat veel werk elders goedkoper kan worden gedaan en dat is met betrekking tot armoedebestrijding en een eerlijker balans tussen Noord en Zuid een goede ontwikkeling. Wat ons te doen staat is de mensen hier weerbaar maken voor veranderingen. Bijvoorbeeld door scholing. We leven in een tijd die geweldige mogelijkheden heeft om werk en inkomen te herverdelen. Dat moeten we ten goede aanwenden. Het is de tragiek van Afrika dat het in deze ontwikkeling zo achterblijft.”

En dan beland je al snel bij het werk van ICCO.

“Inderdaad. Eén van de taken van ICCO is bijvoorbeeld het promoten van internationale normen op het gebied van arbeid, zodat het werk dat verdwijnt naar lagelonenlanden daar wel onder menswaardige omstandigheden wordt gedaan tegen fatsoenlijke betaling. Verplaatsing van werk, maar niet zonder normen en waarden”

Wat zou hij tegen meer zeggenschap van het Zuiden kunnen hebben?

“Hij zou bijvoorbeeld kunnen vragen hoe wij ervoor zorgen dat het geld ook in de toekomst goed terecht komt. En dat is natuurlijk ook iets dat wij heel zorgvuldig in de gaten zullen blijven houden.”

En wat doe je als men in het Zuiden heel andere ideeën heeft dan wij op het gebied van vrouwenrechten.

Nu eist ICCO dat men bij iedere financiering speciaal ook naar de positie van de vrouw kijkt. Stel dat een medewerker in het Zuiden zegt: die vrouwenrechten dat is iets van Westerse landen, dat past niet bij ons.

“Tja, dat is iets waar ik ongelofelijk mee worstel. En ik moet eerlijk zeggen dat ik hier ambivalent in sta. Aan de ene kant vind ik de autonomie van lokale mensen erg belangrijk en vind ik dat we respect moeten hebben voor lokale omstandigheden. We moeten niet bevoogdend zijn. Ik denk dat de grenzen te vinden zijn bij enkele fundamentele principes zoals die bijvoorbeeld zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Daarin is de gelijkheid tussen man en vrouw vastgelegd. Dat is een principe. Maar ik realiseer me dondersgoed dat binnen dit principe verschillende werkelijkheden bestaan.”

Soms zijn er zelfs belangen tegenstellingen tussen de rijke landen in het Noorden en de arme landen in het Zuiden. Denk bijvoorbeeld aan het werk dat wij kwijtraken aan opkomende landen als India.

“Wij denken daar in Nederland veel te defensief over. We praten over mondiale welvaart, maar zodra wij een fractie van die welvaart dreigen te verliezen aan armere landen is

U bent voorzitter van de HBO-raad. Hoe zit het met de internationale solidariteit van de huidige student?

“Daar ben ik erg positief over. We denken vaak te pessimistisch over het engagement van jongeren. Solidariteit is van alle tijden. Mensen hebben elkaar nodig en jongeren verstaan dat maar al te goed. Maar ze geven het op een andere manier vorm dan mijn generatie het deed. Wij werden lid van een politieke partij, we werden actief in een vereniging, in de vakbond. Het was een soort ‘afgekochte’ vorm van solidariteit. Nu gebeurt het veel directer: jongeren zwermen uit, tijdens stagereizen of tijdens vakanties komen ze met armoede in aanraking en dan besluiten ze de handen uit de mouwen te steken. Dan zamelen ze bijvoorbeeld geld in voor een lokaal ziekenhuisje. Dat is dus prima. Ik herken het helemaal niet als mensen zeggen dat jongeren met de rug naar de wereld staan. Ik zie juist enorm enthousiasme.”

Dit soort privé-initiatieven zijn soms wel een beetje ouderwets. Het zijn vaak precies die dingen die professionele organisaties niet meer doen, bijvoorbeeld omdat zomaar een ziekenhuisje bouwen niet beklijft.

“Dat klopt, je moet niet zomaar een project starten. Dat is naïef. Als mensen bij ICCO komen om hun project te ondersteunen – wat gelukkig ook steeds meer gebeurt – dan is het aan ICCO om daarover de goede vragen te stellen. Om te vragen of de mensen hebben nagedacht over de duurzaamheid van hun project. En over de lokale steun voor het project. Eigenlijk laten we ze de andere kant van hun enthousiasme zien.”

Erkenning voor gezinslandbouw

De kleine gezinslandbouw in Brazilië, waar veel inwoners op het platteland van moeten leven, levert weinig op. Grote trek naar de steden is het gevolg. ICCO zet zich in voor de economische ontwikkeling op het platteland, zodat ook de kleine boeren een toekomst hebben.

Sinds kort wordt de kleine gezinslandbouw in de Braziliaanse wetgeving erkend als sector. Dit is een groot goed, want door deze erkenning wordt er nu beleid ontwikkeld voor deze groep. Zo krijgen kleine boeren de laatste jaren meer geld van de overheid voor kredieten, infrastructuur en technische assistentie.

Dit is ondermeer te danken aan de lobby van FETRAF. ICCO ondersteunt deze onafhankelijke organisatie die opkomt voor de belangen van de kleine gezinslandbouw. In FETRAF zijn vakbonden van kleine boeren verenigd, die zich voorheen vooral bezig hielden met sociale voorzieningen als onderwijs en pen-

sioenen. Via FETRAF wordt er nu ook ingezet op economische ontwikkeling. ICCO medewerker Tony Terpstra: "Van Braziliaans fruit kan ook sap en jam gemaakt worden, waar de boeren meer geld voor kunnen krijgen. FETRAF helpt zo de boeren waarde toe te voegen aan hun producten." De organisatie steunt de kleine boeren bij het vergroten van hun afzetmarkt. Volgens Terpstra liggen er niet alleen lokaal, maar ook internationaal steeds meer kansen.

‘De producten krijgen toegevoegde waarde’

"In Europa stijgt de vraag naar schoon katoen en (ecologische) vruchtensappen van mango's en passievruchten. Dat is een zeer gunstige ontwikkeling. In 2007 hopen we bij te kunnen dragen aan meer afzet op internationale markten."

BEELD Kerk in Actie

Netwerken in de strijd tegen armoede

Samen sta je sterk. Dit principe ligt ook ten grondslag aan Vikas Bazar Net, een netwerk van Indiase ontwikkelingsorganisaties in deelstaat Jharkand in India. Het netwerk wil de armoede bestrijden door kleinschalige economische activiteiten te ontwikkelen en boeren te helpen toegang te vinden tot de markt. ICCO medewerker André Vording: "Door samenwerking kunnen de boeren betere prijzen krijgen voor hun producten en afspraken maken met grotere kopers."

Vikas Bazar Net ontstond eind 2005, toen ICCO samen met twee Indiase niet gouvernementele organisaties (ngo's) een workshop organiseerde. In 2006 heeft een stuurgroep van tien organisaties regelmatig met elkaar vergaderd over een plan van aanpak.

Ze kwamen tot een gezamenlijke strategie die ook door de anderen in het netwerk werd goedgekeurd. Het netwerk kiest er voor zich eerst te richten op tomaten, compost en bamboe. Naast het verbeteren van de toegang tot de markt, gaat het netwerk ook

samenwerken op lobby en zal het informatie uitwisselen. ICCO financiert het netwerk, maar laat het verder over aan de leden zelf. De organisaties in het netwerk Vikas Bazar Net vertegenwoordigen duizenden inwoners, waaronder veel

Duurzaam hout op de agenda gezet

Het thema duurzaamheid krijgt steeds meer aandacht in de media en de politiek. En met de dreiging van steeds kleiner wordende tropische regenwouden groeit de vraag van consumenten naar duurzaam FSC-hout. ICCO zette zich in 2006 weer in om de houtmarkt duurzamer, rechtvaardiger en milieuvriendelijker te maken.

Bosgemeenschappen halen hun inkomsten uit het bos, maar in veel gevallen profiteren zij onvoldoende. Het hout dat de gemeenschappen zelf kappen voldoet namelijk niet altijd aan de kwaliteit die de markt vraagt. ICCO medewerker Gemma Boetekees: "ICCO ondersteunt projecten van bosgemeenschappen die duurzaam hout van een goede kwaliteit produceren. Ook werkt ICCO als een soort makelaar samen met kleine producenten om hun hout op de markt te brengen."

Eén van de ICCO partners bij deze projecten is Masangni. Deze organisatie ondersteunt bosgemeenschappen in Nicaragua bij het verwerven van een FSC-certificering. Masangni helpt de bosgemeenschappen bijvoorbeeld zagerijen op te zetten en geeft informatie over de producten waar vraag naar is. Ook helpt deze organisatie met het zoeken naar klanten. ICCO werkt daarnaast samen met bosbewoners aan duurzaam bosbeheer.

In Guatemala bijvoorbeeld, waar ze veel last hadden van illegale houtkap. Bewoners hebben zich georganiseerd in organisatie ACOFOP en hebben door lobby bereikt dat zij het bos waar ze wonen zelf mogen beheren op een duurzame manier. De bewoners beschermen het bos tegen bosbranden en houtsmokkelaars en krijgen daarnaast opleidingen. Naast ACOFOP in Guatemala steunt ICCO soortgelijke projecten op de Salomons-eilanden en in Papua Nieuw Guinea.

ICCO wil graag het hout van kleine gemeenschappen herkenbaar maken. Boetekees: "We zijn de mogelijkheden hiervoor aan het onderzoeken, zodat je als consument weet dat het geld ten goede komt aan kleine bosgemeenschappen. Er is zeker een markt voor de consument die maatschappelijk verantwoord wil kopen." In 2006 heeft ICCO een aantal belangrijke onderzoeken laten doen naar mogelijkheden om het gebruik van duurzaam hout in Nederland te stimuleren. De uitkomsten bieden volgens

Boetekees perspectieven, want deskundige onderzoekers hebben geen belemmeringen gevonden in wetgeving en handelsregels om FSC-hout

'Nederland mag de voorkeur geven aan FSC-hout'

de voorkeur te geven, ondanks het feit dat Nederland gebonden is aan de richtlijnen van de Europese Unie en de Wereldhandelsorganisatie. Boetekees: "De overheid hebben we verteld: Nederland mag kiezen voor goed hout."

Wat is duurzaam hout?

Hout met een FSC-keurmerk is duurzaam gekapt, met respect voor milieu en economie en voor de mensen in het bos. Planten, dieren en bomen die bosbewoners nodig hebben voor hun levensonderhoud worden gespaard en alleen die bomen die men nodig heeft worden gekapt, zonder verspilling.

BEELD Share People

kastelozen. Kastelozen in Jharkand komen moeilijk met hun producten op de markt en komen daardoor vaak niet uit de vicieuze cirkel van armoede. "De boeren zijn bij de verkoop van hun producten afhankelijk van de prijzen die passerende handelaars bieden", vertelt Vording. "Lokale ontwikkelingsorganisaties kunnen hier helpen door de ketenbenadering: waar is er vraag naar jouw product en aan welke condities moet

het product voldoen. Houd bijvoorbeeld rekening met het gewicht van een kip dat het goed doet op de markt. Op deze manier verhoog je het marktaandeel van deze arme groep."

Vording realiseert zich dat de uitdaging is te zorgen dat het netwerk geen praatclub blijft. "Er moet nu een praktische slag gemaakt worden, want voor je het weet is iedereen weer met zichzelf bezig."

Luis in de pels en gesprekspartner bij politiek

Het werk van de lobbyist is vaak onzichtbaar, maar erg belangrijk. ICCO is een luis in de pels van de politiek als het gaat over Nederlands of Europees beleid dat van grote invloed is op onze doelgroep in ontwikkelingslanden. ICCO stelt zich daarbij op als een constructieve gesprekspartner: met concrete informatie en voorstellen wordt een bijdrage geleverd. Een drieluik over lobbywerk in 2006.

Soedan: broze vrede wordt overschaduw door mensenrechtenschendingen

De crisis in de Soedanese provincie Darfur is bijna dagelijks in het nieuws. Een vredesakkoord dat in mei vorig jaar werd gesloten, had niet het resultaat waarop velen hoopten. Integendeel, zegt lobbyist Rosan Smits van ICCO. "Er is weer evenveel geweld als in 2003, toen de gevechten uitbraken. Voor hulporganisaties wordt het steeds moeilijker de bevolking te bereiken." De Soedanese autoriteiten blokkeren de komst van een robuuste troepenmacht die de burgers moet beschermen en het vredesproces stimuleren.

Het lobbywerk van ICCO bij de Nederlandse regering en

de Europese Unie is onder andere gericht op de bescherming van de burgers in Darfur. "Als de Soedanese autoriteiten de eigen burgers niet beschermt, heeft de internationale gemeenschap een verantwoordelijkheid tot bescherming", zegt Smits. Zij verwacht dat er in 2007 een akkoord komt over een gezamenlijke vredesmacht van de Verenigde Naties (VN) en de Afrikaanse Unie. ICCO pleit daarnaast voor een heropening van de vredesbesprekingen in Darfur. Smits: "Uiteindelijk kan alleen een politiek akkoord tussen de strijdende partijen, met ruimte voor lokale vredesopbouw, een einde maken aan de massale schendingen van de mensenrechten."

Door de vele berichten over Darfur dreigt een andere groep Soedanezen vergeten te worden: de twee miljoen ontheemden die rond de hoofdstad Khartoum in vluchtingenkampen wonen. De kampen worden regelmatig vernietigd of verplaatst en mensen worden zonder aanleiding gemolesteerd of opgepakt. "Deze groep valt tussen wal en schip", zegt Smits. ICCO medewerkers, waaronder directeur Jack van Ham, reisden afgelopen jaar met een rapport over deze vluchtelingen naar Soedan, waar ze spraken met politici, media en ambassademedewerkers. Zij vonden gehoor, maar concrete maatregelen zijn nog niet genomen. "Er is nog veel werk te doen", constateert Smits.

Een derde onderwerp waarop het lobbywerk van ICCO zich concentreert, is de broze vrede tussen Noord- en Zuid-Soedan. In de grensstreek, die rijk is aan oliebronnen, zijn de spanningen opgelaaaid omdat Noord en Zuid twisten over de precieze grenslijn. Ook voor de wederopbouw van Zuid-Soedan is aandacht. Door de jarenlange burgeroorlog zijn daar nauwelijks publieke voorzieningen en is de sociale en fysieke infrastructuur aangetast.

BEELD Barbara Bosma (ICCO)

Handelsverdragen moeten eerlijker

Het klonk veelbelovend: regionale handelsverdragen tussen de Europese Unie en een groot aantal landen, die als 'instrument voor ontwikkeling' van arme landen zouden moeten dienen. De onderhandelingen die in 2000 werden gestart, blijken echter nadelig uit te pakken voor ontwikkelingslanden. In de praktijk komt het erop neer dat ontwikkelingslanden hun lokale markten niet of nauwelijks meer mogen beschermen en dat de EU-landen hun producten soms onder de kostprijs kunnen dumpen op onder meer de Afrikaanse markt.

"Daarmee dreigt een scheve verhouding terug te komen die eerder met succes is bestreden", vertelt lobbymedewerker Mariken Gaanderse. Aan het eind van de jaren negentig dumpten Europese bedrijven bevroren kippen-deeltjes in Kameroen. Het gevolg was dat negentig procent van de Kameroenese kippenhouders in de loop van de tijd failliet ging. Een Kameroenese partnerorganisatie protesteerde, samen met ICCO. Dat heeft ervoor gezorgd dat de lokale markt nu beschermd wordt tegen deze dumping. In de voorgestelde regionale handelsverdragen dreigt deze beschermingsmaatregel te verdwijnen. Dit jaar moeten nieuwe handelsverdragen worden afgesloten. "In 2006 is daarom veel aandacht besteed aan gesprekken met onder meer kamerleden, ministers en europarlementariërs", vertelt Gaanderse van ICCO.

'De scheve verhouding dreigt terug te komen'

De regionale handelsverdragen staan hoog op de politieke agenda. De huidige regering is zich duidelijk meer dan de vorige regering bewust van de gevaren die de regionale handelsverdragen met zich mee brengen, zegt Gaanderse. "Maar het is belangrijk dat de politici dit jaar de daad bij het woord voegen."

ICCO lanceert daarom binnenkort een publiekscampagne voor eerlijke handelsregels, in samenwerking met CNV Jongeren (zie ook de achterkant van dit jaarverslag).

Dilemma's rond hulp in oorlogstijd

BEELD: Johannes d (Kerk in Actie)

Als hulporganisaties en militairen van een vredesmacht in hetzelfde land werken, moeten ze elkaar niet negeren. Een al te openlijke samenwerking kan echter levensgevaarlijk zijn. Dat laatste is het geval in Afghanistan, vertelt ICCO lobbyist Paul van den Berg. ICCO werkt met partners in buurprovincies van Uruzgan, de provincie waar Nederlandse militairen gestationeerd zijn. Voor hulpverleners in Afghanistan is het 'levensgevaarlijk' als ze samen met militairen worden gezien, zegt Van den Berg. "Elke associatie van hulpverlening met de militaire aanwezigheid kan ertoe leiden dat hulpverleners vermoord worden. Dat is geen denkbeeldige vrees. Er zijn helaas genoeg tragische voorbeelden van."

In dit geval heeft ICCO ervoor gekozen om alleen in Nederland samen te werken met de ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken. Van den Berg: "We discussiëren regelmatig met medewerkers van de ministeries over de situatie in Afghanistan." ICCO is ook betrokken bij trainingen aan militairen die naar ontwikkelingslanden worden uitgezonden. "Een paar jaar geleden zou dat nog ondenkbaar zijn, maar je kunt niet apart van elkaar werken als je in hetzelfde gebied zit. Door in gesprek te blijven met de ministeries hopen we dat onze inzichten worden meegenomen in bijvoorbeeld de wijze waarop militairen ontwikkelingsprojecten uitvoeren of in contact treden met de lokale bevolking."

Hoe de samenwerking tussen ontwikkelingswerkers en militairen eruit moet zien, moet per situatie bekeken worden. "Afghanistan is een uniek geval. In landen waar een vredesakkoord door alle partijen is onderschreven en waar geen openlijke oorlog aan de gang is, is het soms minder problematisch om contacten te onderhouden met militairen." De Nederlandse militairen in Uruzgan staan bekend om hun 'Dutch approach'. Dat behoedzame optreden, gericht op een goede relatie met de plaatselijke bevolking, is volgens Van den Berg een model dat ontwikkelingsorganisaties over het algemeen waarderen. "De enige manier om in Afghanistan richting burgers op te treden, is een respectvolle, niet-agressieve manier, met veel overleg. Anders win je de bevolking niet voor je."

BEELD: SA

Bij rampen als overstromingen, droogte en aardbevingen is directe hulp geboden. ICCO & Kerk in Actie willen in deze situaties niet alleen acuut ondersteuning bieden, maar ook verbeteringen op de lange termijn realiseren. Een terugblik op enkele noodhulpprojecten van ICCO & Kerk in Actie in 2006.

Waterflesjes voor droog Afrika

Droogte in de Hoorn van Afrika. Het was bepaald geen nieuw probleem waarmee ICCO & Kerk in Actie aanklopten bij kerken en particuliere donateurs. Maar wel een probleem waarbij dringend hulp nodig was en dat veel complexer is dan het op het eerste gezicht lijkt. Oorlogen, politieke conflicten, mismanagement en klimaatveranderingen spelen allemaal een rol hierbij, zegt ICCO & Kerk in Actie-medewerker Jaap Aantjes. Bovendien worden nomadische gemeenschappen door de onlusten en droogte verjaagd van de plek waar ze jarenlang genoeg water en voedsel vonden voor hun vee. Ze komen vaak zonder vee en ontheemd terecht aan de rand van stedelijke gebieden.

Extreme weersomstandigheden hebben de problemen in de Hoorn van Afrika de laatste jaren verergerd: de droogteperiodes zijn langer en volgen elkaar sneller op, terwijl tussendoor soms grote overstromingen plaatsvinden. De Verenigde Naties maken zich grote zorgen over de klimatologische veranderingen, aldus Aantjes. "Vooral omdat de bevolking door slechte economische en sociale voorzieningen toch al kwetsbaar is."

Tientallen Nederlandse kerken verkochten vorig jaar waterflesjes met het etiket 'Schenk water, schenk leven'. De waterflesjes zorgden samen met giften van honderden kerken en duizenden particulieren voor een opbrengst van meer dan een miljoen euro. Een deel daarvan is gebruikt voor noodhulp aan mensen die door de droogte hun voedsel- en inkomstenbronnen waren kwijtgeraakt. Daarnaast is er geïnvesteerd in voedsel- en watervoorzieningen voor de langere termijn. Voor veel projecten werkten ICCO & Kerk in Actie samen met kleinere Nederlandse organisaties die connecties hebben in de betreffende gebieden. Ongeveer twee ton wordt dit jaar nog geïnvesteerd in voorzieningen voor de lange termijn. In het Keniase district Wajir is 60.000 euro besteed aan de opvang van nomaden die binnen hun gebied verjaagd waren. Zij kregen onder meer voedsel, kleding, tenten en huisraad. Naast die noodhulp is een analyse gemaakt van de problemen in Wajir. De gemeenschap zelf praatte mee over hoe ze minder kwetsbaar kan worden voor periodes

BEELD Barbara Losima (ICCO)

van droogte, over alternatieve inkomstenbronnen voor de toekomstige generatie en over actievere deelname aan het regionale en nationale bestuur. Ook in de andere landen worden risicoanalyses gemaakt om bij nieuwe periodes van droogte de problemen voor te zijn of snel te kunnen reageren. De hulp voor de langere termijn bestond daarnaast uit heel concrete zaken zoals wateropslagtanks voor de Masai in Kenia, handwerktuigen voor Ethiopische boeren en boorputten in Eritrea voor diepwaterbronnen.

Na de tsunami beter dan ervoor

'To build back better' is het doel van ICCO & Kerk in Actie en andere hulporganisaties sinds de tsunami: de situatie in de getroffen gebieden moet na de wederopbouw beter worden dan voor de tsunami. In het eerste jaar na de vloedgolf van 26 december 2004 ging de aandacht vooral uit naar crisisopvang. Onderdak, voedsel, gezondheidszorg en watervoorzieningen waren de prioriteiten. De tweede fase, in 2006, draaide met name om het herstel van de infrastructuur. Er moesten weer wegen, bruggen, scholen en klinieken komen. ICCO & Kerk in Actie hebben daarin samengewerkt met partners in vier gebieden: Indonesië (Atjeh en Nias), Sri Lanka, India en Thailand. Het doel om de situatie na de tsunami beter te maken dan ervoor is op veel plaatsen gehaald, zegt Dick Loendersloot, medewerker van ICCO & Kerk in Actie. "Ons doel was niet om even snel weer neer te zetten wat er eerder had gestaan. We wilden de situatie van bijvoorbeeld de Indiase kastelozen en de landlozen in Atjeh en Sri Lanka voor de lange termijn verbeteren. Dat is een proces waarbij veel tact en onderhandelingen nodig zijn."

In 2007 wordt het hulptraject van de Samenwerkende Hulporganisaties (SHO) officieel afgesloten. De 31 miljoen euro die ICCO & Kerk in Actie via de landelijke inzamelingsactie en door spontane giften hebben ontvangen, is voor het overgrote deel besteed.

De hulp aan India wordt naar verwachting dit jaar afgesloten. In Atjeh en Nias zal nog langer hulp nodig zijn voor verder herstel. In het oosten en noorden van Sri Lanka is in het laatste kwartaal van 2006 de burgeroorlog weer opgelaaid. Na een goed begin van de wederopbouw is de hulp daar door de gevaarlijke situatie in een aantal gebieden voor onbeperkte tijd uitgesteld.

Midden-Amerikaanse landen werken samen bij rampen

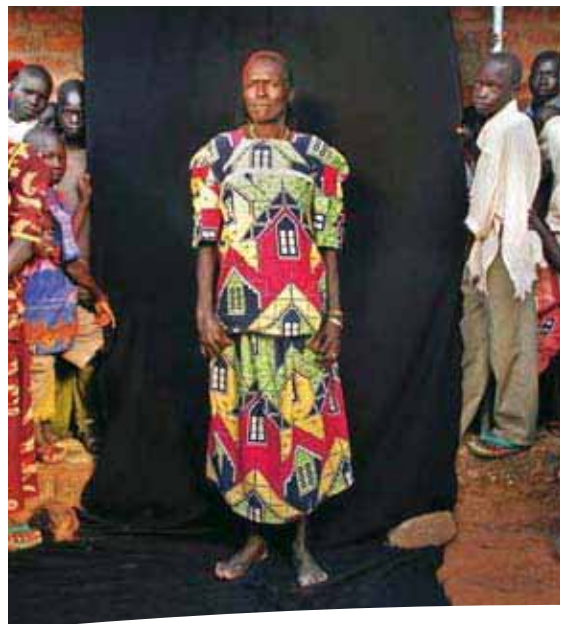
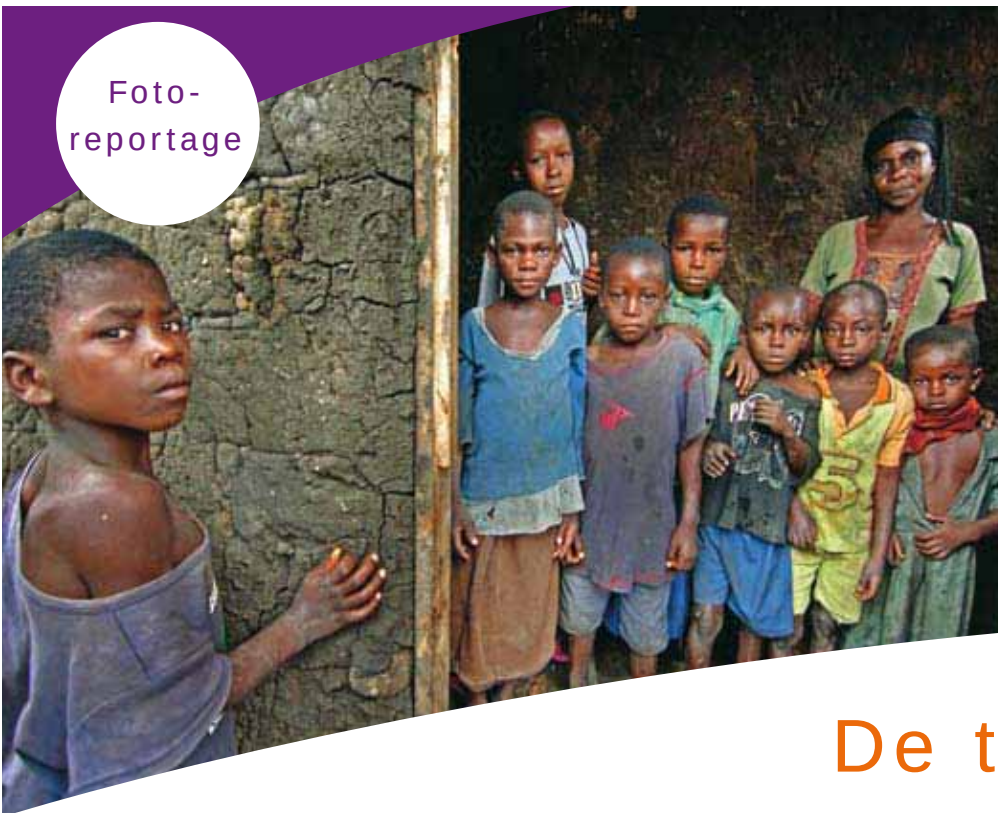
Midden-Amerikaanse ontwikkelingsorganisaties hoeven steeds minder vaak een beroep te doen op hun westerse partners bij overstromingen en orkaanstormen. Landen uit de regio zijn de afgelopen jaren gaan samenwerken in een snelle organisatie van noodhulp en in het voorkomen van rampen. "De noodhulp komt nu meestal in eerste instantie uit de lokale gemeenschap", zegt ICCO & Kerk in Actie-medewerker Carlos Morales. "De afgelopen vijf jaar is een redelijk goed systeem ontstaan waarbij onze partnerorganisaties snel ter plekke zijn na een overstroming of een orkaan en dan adequate hulp kunnen verlenen. Bovendien is de kennis over rampenpreventie aanmerkelijk toegenomen." In een aantal gevallen was de schade vorig jaar zo groot dat er wel internationale hulp ingeroepen moest worden. De overstromingen in Suriname, waarbij een gebied zo groot als Nederland onder water stond, was daarvan een voorbeeld. In samenwerking met andere Nederlandse en Surinaamse organisaties droegen ICCO & Kerk in Actie bij aan de noodhulp voor slachtoffers. In een latere fase werd gewerkt aan het herstel van onder meer landbouwonderwijs en gezondheidszorg.

Een belangrijke investering was de ondersteuning van rampenpreventie in Midden- en Latijns Amerika. Lokale gemeenschappen werken daar samen met partnerorganisaties aan bijvoorbeeld de herbebossing van gebieden waar vaak modderstromen plaatshebben. Partners in Guatemala, Honduras, El Salvador en Nicaragua zochten

'Samen kunnen ze nu effectief reageren'

samenwerking op het gebied van preventie en noodhulp. Dat heeft z'n vruchten al afgeworpen, zegt Morales. "In die gebieden heeft een aantal kleine rampen plaatsgevonden, zoals overstromingen en vulkaanuitbarstingen. Lokale gemeenschappen, organisaties en overheden hebben daar samen effectief op gereageerd."

De terugkeer van

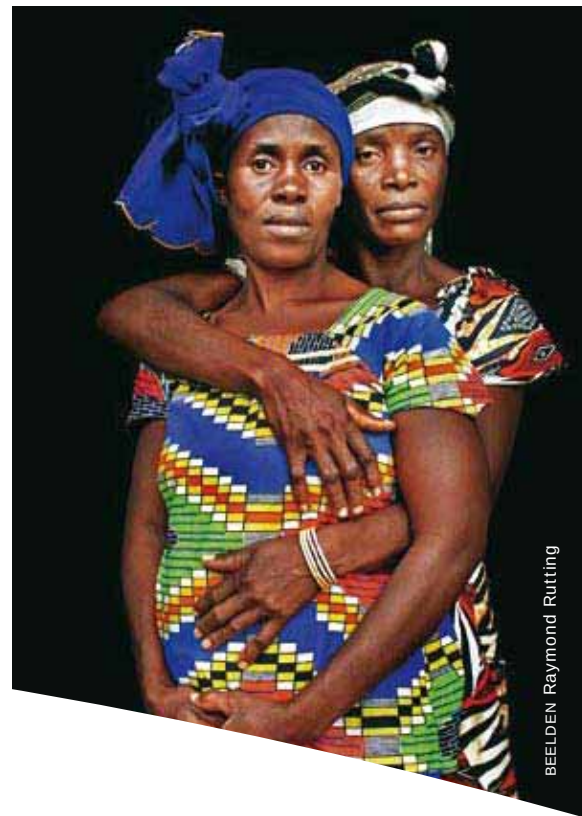
Raymond Rutting kwam als persfotograaf van de Volkskrant terecht in schrijnende situaties over de hele wereld. Werk dat hij naar eigen zeggen alleen kon doen met een stevige muur om zich heen. Twee jaar geleden begon deze muur scheuren te tonen. Zijn camera bracht hem dat jaar naar Bakara in Congo.

De Democratische Republiek Congo, een land dat in de nadagen van een bloedige burgeroorlog gebukt gaat onder de wonden die het jarenlange geweld achter heeft gelaten. Zo was het verkrachten van vrouwen tijdens de burgeroorlog één van de oorlogsstrategieën. De door ICCO gesteunde organisatie SOFIBEF komt op voor deze geschonden vrouwen, die veelal door hun gemeenschap verstoten worden.

Bij een bezoek aan één van de opvanghuizen van SOFIBEF waren zij het die de muur van Rutting deden sneuvelen.

“De getekendheid van die vrouwen in Congo was diep triest. Wat me het meest raakte was dat deze vrouwen geen enkel lichtpuntje hadden.” Op dat moment besloot Rutting zich persoonlijk te gaan inzetten voor deze vrouwen. Hij richtte *The Art of News Foundation* op om een tentoonstelling en veiling van zijn werk te realiseren. De opbrengst ging naar een nieuw opvanghuis voor de vrouwen in Bakara, een project van ICCO. Een jaar later, in 2006, keerde hij terug naar het

BEELDEN Raymond Rutting

Raymond Rutting

land dat hem had aangezet om zichzelf in de strijd te gooien voor een betere wereld.

Een jaar na zijn eerste bezoek heeft Rutting het idee dat het ietsje beter gaat met het land. “Ik zag minder wapens op straat, maar het onderlinge wantrouwen tussen de mensen zit diep. Het land is gebouwd op wantrouwen.” Het grootste verschil met zijn vorige bezoek was wel de vrolijke ontvangst die hem in Bakara te wachten stond. “Ze waren vrolijk, uitgelaten. Er werd gezongen en getrommeld op wasteiltjes.”

Bij zijn eerste bezoek wist hij geen enkele lach vast te leggen. Op deze

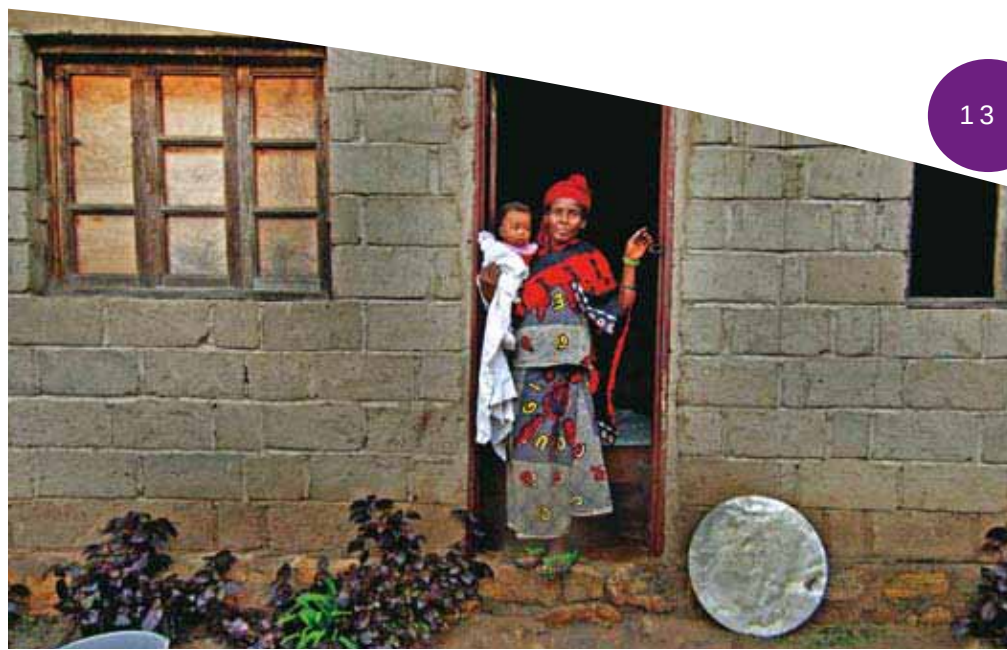
foto's hangen de vrouwen starend en droef in hun eigen lichaam. Dit jaar zag Rutting ook vrolijke en dansende vrouwen. “Ze lijken beter in hun vel te zitten.” Hij wijst naar een foto waar twee vrouwen opstaan. De achterste vrouw ondersteunt de zwangere buik van de ander. “Ze zijn trots, krachtig.”

Als achtergrond gebruikte Rutting deze keer een zwart doek. “Ik wilde niet zozeer Congo op de foto zetten, maar de mensen zelf. Zo hoop ik de reactie van de kijker ‘het is toch maar Afrika’ te vermijden.” Binnenkort komt het boek ‘Oog op Afrika’ uit, waarin deze serie portretten is opgenomen. Later worden

dezelfde portretten, op levensgroot formaat in een ebenhouten lijsten, verkocht. Ook de opbrengst van deze verkoop gaat naar het goede doel.

‘Ze zijn trots, krachtig’

Of Rutting opnieuw naar Congo zal gaan weet hij nog niet. Met de verkoop denkt hij dit project goed te hebben afgerond om weer ergens anders in te gaan investeren. “*The Art of News Foundation* richt zich niet specifiek op Afrika. Ik hoop dat de stichting uitgroeit tot een internationaal erkend instituut dat zich inzet voor mensen over de hele wereld.”

ongeren in de strijd voor een betere wereld

Met het Internationaal Jongerenprogramma dagen ICCO & Kerk in Actie jongeren uit hun grenzen te verleggen. In een ontmoeting met partnerorganisaties krijgen zij de kans de wereld van ontwikkelingssamenwerking te leren kennen en daarvan deel uit te maken. Het jongerenteam vraagt jongeren ook hun ervaringen door te geven aan hun omgeving, met het doel steun voor ontwikkelingssamenwerking te behouden en te versterken.

Factor 10 is één van deze jongerenprogramma's.

Drie weken lang zoeken jongeren onder begeleiding van lokale partnerorganisaties 'de kunst van het leven' in een ander land. Vorig jaar bracht Factor 10 twaalf jongeren naar Honduras. De reis liet om uiteenlopende redenen een diepe indruk achter op de groep én op de organisaties.

De reis begon rustig in een comfortabel hotel, maar al snel ploeterde de groep van twaalf vrijwilligers twee dagen lang op een koffieplantage. "Klagen en puffen natuurlijk, maar we hadden ook veel plezier", ver-

haalt projectleider van Factor 10, Hanneke van den Biggelaar. Ze leerden niet alleen over de Mayacultuur, maar ook over de betekenis van religie in Honduras. "Het doel van Factor 10 is niet om alleen naar armoede te kijken, maar om te leren, er iets voor jezelf uit te halen, iets wat je weer kan overbrengen op je omgeving thuis."

Middenin in de zoektocht naar de 'kunst van het leven', nam de reis plotseling een andere wending. In een bergpas werd een deel van de groep met geweld overvallen. Eerder dan gepland zetten de jongeren na een reis van anderhalve week weer voet op Hollandse bodem.

Ondanks de ronduit verschrikkelijke ervaring, bleken de jonge deelnemers noch Honduras, noch ontwikkelingsamenwerking de rug toe te willen keren. De woorden van een deelnem-

'Het leerproces is té waardevol'

ster op de internetsite van Factor 10 zijn veelzeggend. "De mensen in Honduras stralen kracht uit, wat de omstandigheden ook zijn, ze gaan door, ze blijven hopen en vertrouwen. Ook wij moeten delen in deze kracht, doorgaan, niet opgeven maar ons inzetten voor deze mensen. De ene keer gaat het gemakkelijker dan de andere keer maar als ik denk aan de mensen die ik heb ontmoet in Honduras, staat het mij heel duidelijk voor ogen dat ik door moet gaan om me in te zetten voor de projecten, voor de mensen in Honduras."

Een nieuwe groep jongeren vertrekt medio juli naar Ghana. Opnieuw en met extra nadruk zijn alle voorzorgsmaatregelen genomen om de reis zo veilig mogelijk te laten verlopen. Van den Biggelaar: "Natuurlijk is de vraag gesteld of we zo'n reis nog wel moeten organiseren. En het enige antwoord is 'ja'. Dit zijn de landen waar we werken. Het leerproces is té waardevol."

ICCO's veiligheidsbeleid

ICCO heeft sinds 1990 een veiligheidsbeleid en een eigen veiligheidsadviseur. Voor alle ruim 100 landen waarin zij werkt heeft zij tevens een specifiek veiligheidsplan. Deze plannen worden telkens aangepast aan de actuele situatie van het land en bevatten een contextanalyse, een risicoanalyse en een lijst van maatregelen ter verlaging van risico's. De deelnemers aan de Hondurasreis kenden de inhoud ervan en hadden maatregelen genomen, zo waren ze bijvoorbeeld nooit alleen en gedroegen ze zich zo onopvallend mogelijk. Daarnaast worden de jongeren getraind in bijvoorbeeld veiligheidsbewustzijn, omgaan met agressie en spanningscontrole. Hun begeleiders volgen nog meer trainingen, zowel op veiligheids- als op medisch gebied.

ICCO: “Europa nodig in Atjeh”

Het vredesakkoord tussen de Atjeeze onafhankelijkheidsstrijders GAM en de Indonesische regering is in augustus alweer twee jaar oud, maar de wonden die het conflict heeft achterlaten zijn bij velen nog vers. Het conflict beheerste dan ook dertig jaar lang het leven van de Atjeeërs. Bezorgdheid voor hernieuwd conflict maakt dat ICCO het afgelopen jaar bij de Europese Unie (EU) heeft aangedrongen op voortgezette inzet en betrokkenheid bij het vredesproces in Atjeh. En met succes: de EU heeft toegezegd nauw betrokken te blijven.

De inwoners van Atjeh hebben tijd nodig om hun burens, het leger en de politie weer te vertrouwen. De partijen die tot voor kort nog in oorlog waren zijn immers nog steeds aanwezig en er hoeft niet veel te gebeuren of de vlam slaat weer in de pan.

Onlangs waren er weer
gewelddadige
incidenten.

Mensenrechtenorganisatie Koalisi NGO HAM, een partner van ICCO, maakt zich dan ook zorgen.

Directeur Faisal Hadi: “Tot op heden is er nog niemand gestraft voor mensenrechtenschendingen uit het verleden. De beloofde rechtbank voor mensenrechtenschendingen en de waarheids- en verzoeningscommissie zijn beiden nog niet van de grond gekomen.

Pas dan kunnen onze wonden genezen.” Het maatschappelijk middenveld in Atjeh ziet een belangrijke, bemiddelende rol voor de Europese Unie weggelegd.

In december 2006 vertrok de Europese Atjeh Monitoringsmissie (AMM) uit Atjeh. De Europeanen hadden de taak toe te zien op de naleving van het vredesakkoord. De AMM werd in Atjeh een neutrale, betrouwbare en stabiliserende partij, die regelmatig brandjes wist te blussen. Maatschappelijke organisaties in

Atjeh zijn bang dat met het vertrek van de AMM ook de stabiliteit van de vrede in gevaar komt. Hadi: “Maatschappelijke organisaties in Atjeh zijn nog niet klaar voor deze bemiddelende rol. Door dertig jaar conflict en de tsunami missen ze de capaciteit en het vertrouwen van de bevolking.”

ICCO nodigde Hadi's organisatie begin december 2006 uit in Brussel, waar de EU toezegde nauw betrokken te blijven bij het vredesproces. ICCO & Kerk in Actie blijven ook in 2007 de Atjeeze organisaties helpen aandacht te krijgen voor de situatie in Atjeh. Zo krijgt Hadi aandacht in de

**‘We moeten op
EU- deur blijven
kloppen’**

Nederlandse media en spreekt hij met het Ministerie van Buitenlandse Zaken in Nederland. Het gaat allemaal langzamer dan Hadi hoopte: “We moeten op de EU-deur blijven kloppen voor hulp. Ze zijn begonnen hun inzet te tonen voor de reïntegratie van ex-GAM-strijders, maar zijn huiverig om zich bezig te houden met de mensenrechtenschendingen uit het verleden. Het is een gevoelig onderwerp dat spanning zou kunnen zetten op de goede relatie tussen de Europese Unie en Indonesië.”

CC directeur Jack van Ham bracht in september een bezoek aan Atjeh. Hi sprak met een breed front van mensenrechtenorganisaties betrokken in het vredesproces. Tevens werden bezoeken gebracht aan de door de tsunami getroffen gemeenschappen die onder primitieve omstandigheden wachten op definitieve huisvesting. Dankzij een van de vele giften van de Nederlandse bevolking kon een van de opvangcentra worden voorzien van fietsen. Kinderen kunnen nu weer naar school in een van de verder gelegen dorpen.

BEELD: Pilgrim Pictures

Scholen bouwen in de berglanden van Peru

“Het heeft geen zin een mooie school te bouwen als er geen behoorlijk onderwijs wordt gegeven”, zegt Riky de Roo. De Roo is bestuurslid van Stichting HoPe, een organisatie die de straatarme indiaanse boeren in de berglanden van Peru ondersteunt bij het verbeteren van hun levensomstandigheden.

In samenwerking met de bevolking bouwt de stichting scholen en zorgt voor lesmateriaal dat aansluit bij de leefwereld van de indianenkinderen. Maar daarna begint het pas echt: “De onderwijzers zijn verplicht om een bij-scholingsprogramma te volgen. In hun vrije tijd! Dat is niet niks, want vaak zijn ze niet erg gemotiveerd om in de bergdorpen te werken.” De leerkrachten worden niet alleen ingewijd in vakken als pedagogiek, sociologie en ontwikkelingspsychologie, ze krijgen ook les in de indiaanentaal Quecha. De vergaarde kennis kan vervolgens worden toegepast in een modern schoolgebouw met vrolijk geschilderd meubilair. Wel even iets anders dan de hutten met ruwhouten planken die in de meeste bergdorpen dienstdoen als school. De Roo: “Het mooie is dat onze aanpak bij de meeste leerkrachten aanslaat. Ze krijgen meer belangstelling voor het leven van de indianen en de kwaliteit van de lessen neemt toe. Een kind heeft nu na zes jaar een heel redelijk niveau.”

Bovendien wordt met de aanpak van de stichting HoPe de Indiaanse identiteit versterkt door in het onderwijs aan te haken bij de eigen taal en cultuur. De bergbewo-

ners stammen af van de Inca's, maar worden door andere Peruanen gediscrimineerd. De Roo: “Ze gaan door voor domme boeren die rare poncho's en gekke hoedjes dragen. Maar wie gevoel van eigenwaarde heeft, kan zijn lot in eigen handen nemen.”

Stichting HoPe wordt sinds 2006 voor het eerst gefinancierd door Impulsis, het loket van ICCO, Edukans en Kerk in Actie dat particuliere ontwikkelingsinitiatieven ondersteunt. Daarbij gaat Impulsis te werk volgens het verdubbelingsprincipe: een organisatie moet de helft van het benodigde budget door middel van acties en fondsenwerving bij elkaar brengen, waarna de rest wordt bijgepast. “Het is belangrijk dat organisaties hun activiteiten zelf onder de aandacht van het publiek brengen”, legt Karel Roos van Impulsis uit. “Maar een project moet vóór alles een duurzaam karakter hebben en zijn ingebed in de plaatselijke situatie. De Stichting HoPe scoort op dat punt heel goed.”

Hoe goed blijkt uit het succes van de middelbare landbouwschool die de stichting liet bouwen. Het hooggebergte is alleen geschikt voor de verbouw van aardappelen, maar doordat de leerlingen in contact komen met nieuwe technieken is het sinds kort ook mogelijk om groente te telen. “De laatste keer dat ik in de streek was, zag ik ineens overal landbouwkasjes staan”, zegt De Roo. “Goed onderwijs trekt het levenspeil omhoog. Dat is toch grandioos?”

Impulsis ondersteunt ondernemende Nederlanders die op hun beurt een kleinschalig kwalitatief hoogwaardig ontwikkelingsproject willen opbouwen. Impulsis biedt naast financiële steun ook advies, inspiratie, toegang tot een breed netwerk en jarenlange ervaring. Initiatieven die Impulsis ondersteunt, zijn er altijd op gericht om mensen op eigen benen te laten staan.

BEELD Klaas Fopma

Een folder voor Flores

“Hier komt water gewoon uit de kraan. Het is onvoorstelbaar dat mensen op Flores er soms kilometers voor moeten lopen”, zegt studente Melissa Peen. “Ik had er nooit over nagedacht hoe belangrijk het is om schoon drinkwater te hebben.” Melissa Peen (23) volgt een opleiding aan de Design Academy Eindhoven. Met vijf andere ontwerpstudenten zetten ze een promotiecampagne op voor de Nederlandse stichting Rupingh, die kleinschalige hulp biedt aan de bevolking van het Indonesische eiland Flores, voornamelijk het aanleggen van waterleidingen.

Zestig studenten van de Design Academy Eindhoven en de grafische school Sint Lucas in Boxtel bogen zich afgelopen najaar over de opdracht om het imago van elf Impulsis-partners – waaronder Stichting Rupingh – te helpen verbeteren. “We hebben een folder ontworpen waar je een bekertje van kunt vouwen”, vertelt Peen. “Op die manier willen we mensen bewust maken van het drinkwaterprobleem.”

Anke Dorenbos, communicatie-adviseur van Impulsis, is ervan overtuigd dat zo'n project voor een stichting geen overbodige luxe is: “Kleine organisaties weten vaak niet goed hoe ze zich moeten presenteren. Hoe maak ik een mooie website? Wat is een aantrekkelijke folder? Hoe val ik op? Impulsis hecht veel waarde aan het creëren van draagvlak bij de Nederlandse achterban. Publiciteit is een middel om die achterban te vergroten en wij adviseren daarbij.”

De resultaten van het ontwerpproject werden gepresenteerd in *The Gift of Branding*, een tentoonstelling die afgelopen winter te zien was in het Provinciehuis in 's Hertogenbosch en op 27 januari 2007 tijdens de Publieksdag van Impulsis. Alle mogelijke middelen waren

‘Impulsis is meer dan een geldschieter’

ingezet om de aandacht van het publiek te trekken. Fraaie posters, verrassende websites, boekenleggers, video-films, ludieke verpakkingen... en drinkbekertjes natuurlijk! “De studenten hebben hun creativiteit gebruikt om de Impulsis partners op nieuwe ideeën te brengen”, zegt Dorenbos. “En dat was precies de bedoeling. Impulsis is veel meer dan een geldschieter. We willen ook inspireren.”

Ondernemen met ondernemers

Ok bedrijven kunnen terecht bij Impulsis. Ondernemen gaat prima samen met ontwikkelingssamenwerking. Vooral bedrijven en ondernemers die maatschappelijk verantwoord willen ondernemen, spelen graag een rol bij armoedebestrijding. Bedrijven en ondernemers doen hun voordeel met de kennis en expertise die de organi-

saties achter Impulsis in tientallen jaren hebben opgebouwd. Ook profiteren ze van de co-financiering die Impulsis ze aanbiedt. Impulsis maakt graag gebruik van de kennis en het netwerk van deze bedrijven en ondernemers. Door samenwerking kunnen zij ontwikkelingsamenwerking effectiever maken.

BEELD Klaas Fopma

ICCO kiest voor een nieuwe aanpak

ICCO staat aan de vooravond van een ingrijpende interne verandering. In 2010 zal de organisatie zoals deze nu is nauwelijks meer herkenbaar zijn. Acht vragen over dit proces dat ook wel de ‘Vernieuwing’ wordt genoemd. Bram van Leeuwen, directie-adviseur, legt uit.

Waarom moet de organisatie veranderd worden?

“Er zijn drie redenen waarom wij vinden dat veranderen noodzakelijk is. Ten eerste is de hele wereld in verandering, vooral sinds de val van de muur in 1989 is er van alles veranderd in de verhoudingen tussen Noord en Zuid. Ten tweede is het maatschappelijk middenveld in het Zuiden (de ontwikkelingslanden) sterker geworden. Dat komt onder andere door veertig jaar ontwikkelings-samenwerking en door beter onderwijs. Dit maatschap-pelijk middenveld kan en moet meer verantwoordelijk-heid dragen voor ontwikkelingsstrategieën in hun land. We vinden het niet meer van deze tijd dat belangrijke

afstemming van het beleid op omstandigheden in de regio’s ten goede.

De tweede verandering is de decentralisatie. De activitei-ten voor de zuidelijke regio’s zullen geleidelijk aan niet meer vanuit Utrecht georganiseerd worden, maar vanuit regionale vestigingen van ICCO. Collega’s uit het Zuiden én medewerkers van ICCO zullen deze vestigingen samen in het Zuiden gaan runnen. Zo krijgen we beter zicht op de lokale context en wordt de invloed van de regionale raad op het beleid groter. Het kantoor in Utrecht blijft bestaan, maar slinkt af. Een aantal functies zal verdwij-nen, verplaatst worden of veranderen. De taken van medewerkers in Nederland zullen meer stimulerend, ondersteunend, verbindend en controlerend worden.”

‘Het opgeven van macht is nieuw in de donormarkt’

ICCO beslissingen over bijvoorbeeld Rwanda of Peru alleen in Utrecht worden genomen. Bovendien is er ondanks de vooruitgang nog veel armoede in de wereld. Je moet je dus afvragen: doen wij het wel goed genoeg? We geloven dat we kwaliteiten hebben, maar we hebben vertrouwen dat het nog beter kan. Dat vertrouwen heb-ben we in ICCO en in ons relatienetwerk in het Zuiden.”

Hoe ziet de vernieuwde organisatie eruit?

“Het kernpunt van de ‘Vernieuwing’ is medeverantwoor-delijkheid. We willen meer verantwoordelijkheid in het Zuiden leggen voor het beleid én de uitvoering daarvan. Dat gebeurt op twee niveaus: op het bestuurlijk niveau en door het decentraliseren van de werkorganisatie. Op regionaal niveau worden waarschijnlijk twaalf raden opgericht, met daarin alleen mensen uit de regio zelf. Er komt dus veel vertegenwoordiging en inspraak op orga-nisatieniveau vanuit het Zuiden. De regionale raadsleden zullen toegewijde, deskundige, onafhankelijke mensen zijn met een scherp oog voor wat een ontwikkelingsorga-nisatie moet oppakken. Dat alles komt de specifieke

Wat merken de partners in het Zuiden hiervan?

“De partners zullen zich straks primair wenden tot men-sen in lokale vestigingen en niet meer in eerste instantie tot Utrecht. Het beleid in hun regio zal straks beter aan-sluiten op wat nodig is in die regio, het komt immers tot stand met mensen uit de betreffende regio. Het zal wen-nen zijn, zowel hier als daar.”

Wat zijn de voordelen van een nieuwe organisatie?

“Dat we op een gelijkwaardige manier samenwerken met mensen uit het Zuiden. Het beleid zal beter aansluiten op wat daar nodig is. Het wordt daarom effectiever en zelfs innovatiever. Het gaat erom dat je nieuwe inzichten naar binnen brengt en dat je beter kunt inspelen op de veranderingen in de omgeving zowel lokaal als internati-onaal.”

Hoe ver zijn we nu?

“Op dit moment is het onderzoek naar hoe we het regio-nale niveau gaan opbouwen bijna voltooid voor drie regio’s. Straks kunnen we dit plan ter goedkeuring voor leggen aan het bestuur. In de volgende fase worden deze plannen in de drie regio’s uitgevoerd. ICCO vertegen-woordigers zullen dit proces gaan uitvoeren en aanslui-

‘Het is niet meer van deze tijd dat beslissingen alleen hier worden genomen’

ting gaan zoeken met organisaties uit het maatschappelijk middenveld. Het voorwerk voor de overige negen regio's wordt dan ook gedaan, zodat we daarna ook daar kunnen beginnen. Ons streven is om eind 2010 de ‘Vernieuwing’ te hebben doorgevoerd.”

Wie adviseert ICCO bij haar plannen?

“ICCO krijgt advies van een Internationale Adviesgroep. De groep adviseert ICCO en bestaat uit deskundigen uit de hele wereld. De adviesgroep laat ons met brede blik naar de toekomst kijken en helpt ons onze plannen scherper in kaart te brengen. Samen hebben we de eerste stappen genomen. Hoofdzaak volgens de Adviesgroep is om vooral flexibel te zijn. Flexibel in tijd, structuren, mensen, etc. Dit moet een rode draad zijn in de uitvoerende fase die er straks aan gaat komen. Niet iedere regio is er op hetzelfde moment, op eenzelfde manier klaar voor.”

Wat vindt het werkveld van onze plannen?

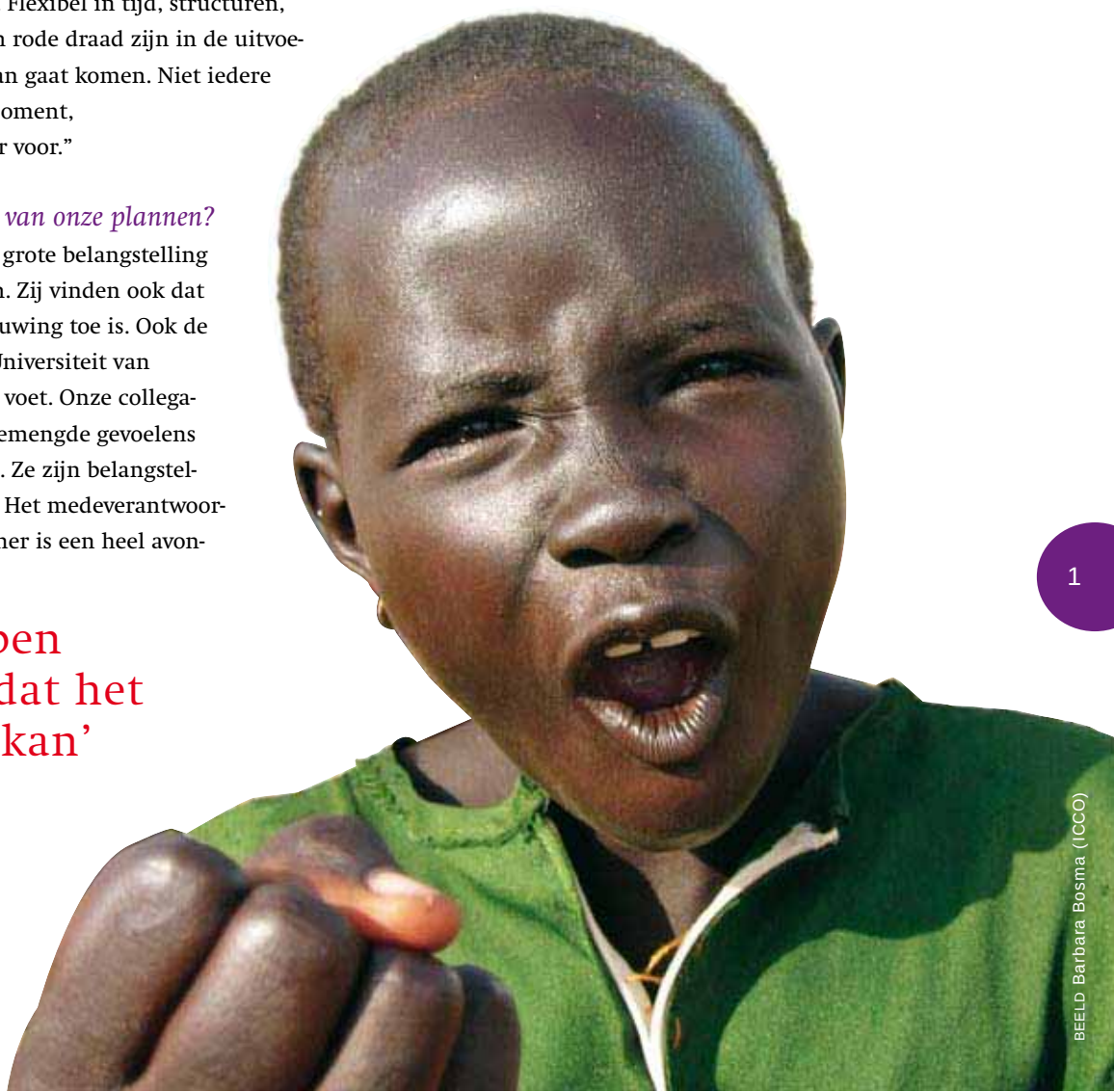
“Het ministerie kijkt met grote belangstelling naar deze ontwikkelingen. Zij vinden ook dat de sector hard aan vernieuwing toe is. Ook de academische wereld, de Universiteit van Nijmegen volgt ons op de voet. Onze collega-organisaties kijken met gemengde gevoelens naar onze vernieuwingen. Ze zijn belangstellend, maar ook sceptisch. Het medeverantwoordelijk maken van de partner is een heel avon-

tuur. Het opgeven van macht valt niet mee, ook voor ons niet. Dat is nieuw in de donorwereld.”

Wat merkt de ICCO achterban van ons avontuur?

“Waarschijnlijk op korte termijn niet veel. Ons loket voor ontwikkelingssamenwerking Impulsis blijft op dezelfde manier doorgaan, particuliere initiatiefnemers kunnen daar altijd terecht voor advies en steun. Ook in de media blijven wij zichtbaar. We blijven onze voorlichtingsfunctie voor het Nederlandse publiek behouden en de politiek belobbyen.”

‘We hebben vertrouwen dat het nog beter kan’

De vervuiler betaalt

Volgens het rapport van de internationale klimaatcommissie van de Verenigde Naties, dat in februari 2007 verscheen, is het zo goed als zeker dat de mens de veroorzaker is van de opwarming van de aarde. “Daar gingen we bij ICCO & Kerk in Actie al veel eerder van uit”, zegt adviseur Gert de Gans. “Het besef dat de uitstoot van CO₂ het grootste milieuprobleem van deze eeuw is, dringt nu eindelijk in brede lagen van de samenleving door. Ons Klimaatplan loopt op die ontwikkeling vooruit.”

In het Klimaatplan van ICCO & Kerk in Actie staat de relatie tussen klimaatverandering en armoede voorop. “De rijke landen produceren de meeste CO₂, maar de arme landen vangen de klappen op in de vorm van droogte, orkanen en overstromingen”, legt De Gans uit. “Daar komt nog eens bij dat het evenwicht tussen natuur en ontwikkeling in arme landen uiterst wankel is. Als de zeespiegel in Nederland stijgt, maken we een plan om de dijken te verhogen. In Bangladesh, waar miljoenen mensen de delta van de Ganges bewonen, ontbreken de kennis en de middelen om die aanpassing te maken.”

Het Klimaatplan is bedoeld om de verdere uitstoot van CO₂ tegen te gaan. Het plan roept Nederlanders op zuinig om te gaan met energie en te kiezen voor groene stroom.

In ontwikkelingslanden zijn projecten opgestart die mensen aanzetten tot beter gebruik van bestaande energiebronnen of die hen helpen bij het ontwikkelen van alternatieven. Communicatiemedewerker Jaap 't Gilde is erg te spreken over een project dat voorziet in de introductie van zuinige houtoventjes in Zuidoost Pakistan. De traditionele kookvuren bleken erg veel energie te gebruiken, terwijl brandhout als gevolg van de ontbossing een schaars product is: “Die nieuwe ovens leiden tot een besparing van ongeveer vijftig procent. Vrouwen hoeven er niet voortdurend op uit om brandstof te zoeken en kunnen met minder hout meer eten koken. Soms is het mogelijk om met heel eenvoudige middelen een duurzame ontwikkeling in gang te zetten.”

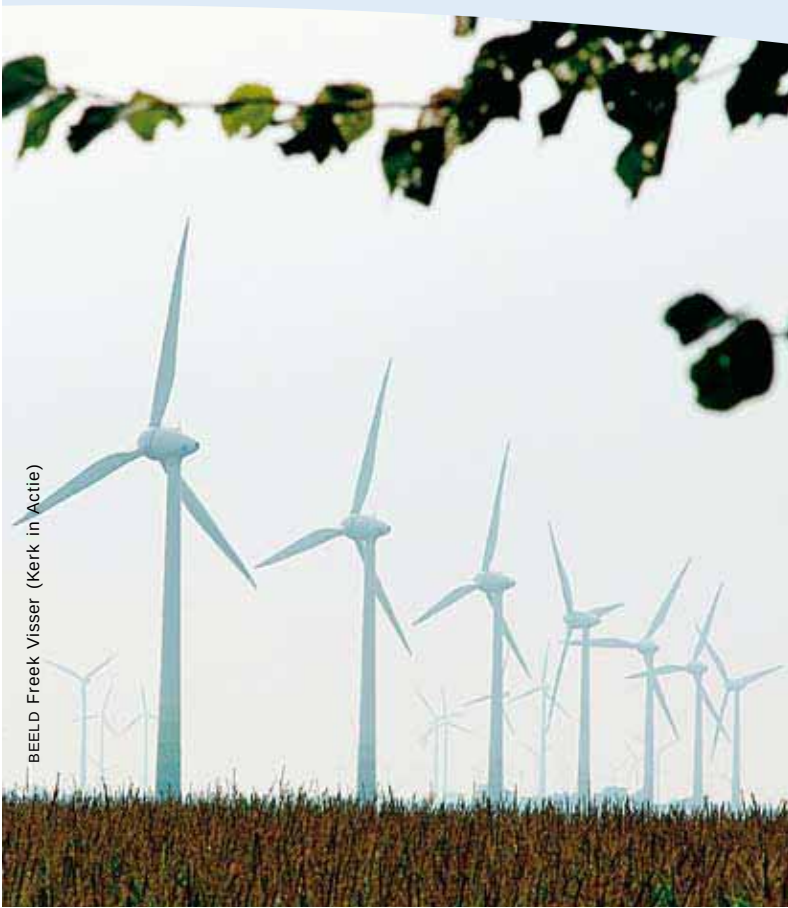
Klimaatplan stelt rechten arme landen voorop

ICCO & Kerk in Actie ondersteunen momenteel tien klimaatprojecten in ontwikkelingslanden. Het is de bedoeling om dat aantal in de nabije toekomst flink uit te breiden. Jaap 't Gilde: “De vervuiler betaalt. Daarom moeten we hier de handen ineen slaan om daar een verschil te maken.”

Ook Nederland kan wat doen

In november kwam een overeenkomst met Greenchoice tot stand. Leden van Kerk in Actie en leden van de Protestantse Kerk in Nederland zijn benaderd met het verzoek om voortaan gas en elektriciteit van Greenchoice af te nemen. Deze energieleverancier verkoopt alleen groene energie en garandeert voor onbepaalde tijd de laagste prijzen. Veilig voor het milieu, voordelig voor de klant en ook niet verkeerd voor de rest van de wereld, want Greenchoice doneert 1 cent per verbruikte kWh aan het Klimaatplan. Intussen zijn al ruim 100.000 huishoudens overgestapt op groene stroom. Meer weten? Klik op www.klimaatplan.nl

BEELD Freek Visser (Kerk in Actie)

ICCO in één oogopslag

Continent	Aantal partner-Organisaties	Uitgaven 2006 in € 's	Aantal lopende financieringen
Afrika	336	29.527.707	456
Azië en Europa	334	46.100.485	533
Latijns-Amerika	229	20.725.103	287
Wereldwijd	39	16.163.072	58
Totaal	938	112.516.367	1334

Bestedingen in Nederland	Uitgaven 2006 in € 's
Impulsis/FrontDesk	3.486.468
Communicatie	1.664.752
Lobby en Advocacy	1.285.463
Samenwerkingspartners*	23.642.433
Totaal	30.079.117

* (o.a. Kerk in Actie, Edukans, Wilde Ganzen en Prisma)

Om de situatie van mensen in ontwikkelingslanden structureel te verbeteren, kiest ICCO voor een aanpak op drie hoofdthema's.

🎯 D&V (Democratisering & Vredesopbouw)

In veel landen in Afrika, het Midden-Oosten en delen van Azië zijn conflicten en oorlogen. In Latijns Amerika is straffeloosheid nog steeds wijd verspreid. ICCO steunt en begeleidt organisaties die werken aan oplossingen voor conflicten, opkomen voor mensenrechten en die achtergestelde groepen betrekken bij belangrijke besluiten in het openbare leven.

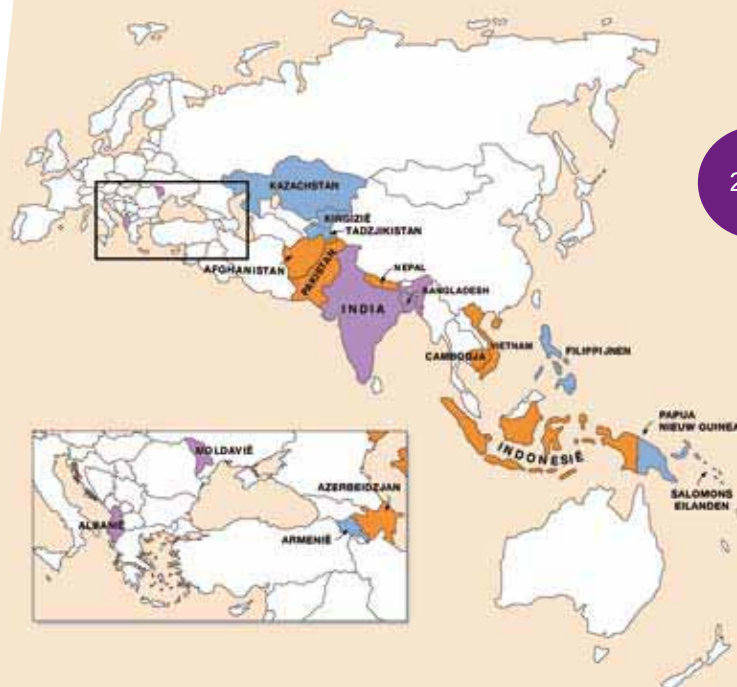
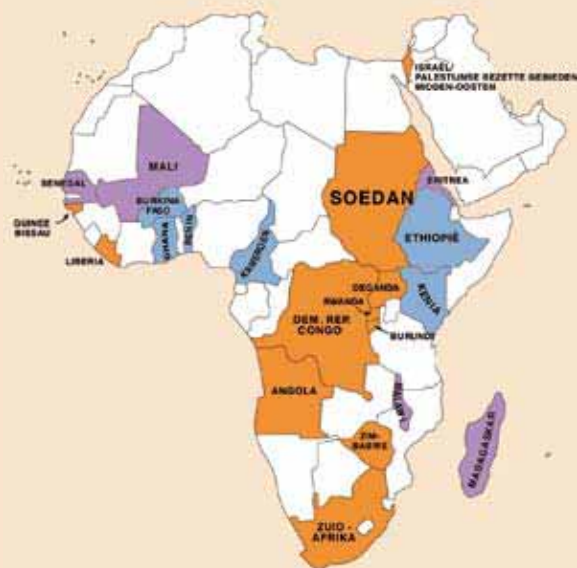
🎯 DREO (Duurzame Rechtvaardige Economische Ontwikkeling)

Economische ontwikkeling zorgt voor inkomen en welvaart. ICCO ondersteunt economische activiteiten in ontwikkelingslanden die duurzaam en rechtvaardig zijn. Duurzaamheid betekent ook ecologische en sociale duurzaamheid zodat de bestaanszekerheid op langere termijn wordt bevorderd. Mensen in ontwikkelingslanden moeten een eerlijke prijs krijgen voor hun producten en toegang krijgen tot hulpbronnen, kredieten en afzetmarkten. In Nederland maakt ICCO zich sterk voor eerlijke handelsrelaties en maatschappelijk verantwoord ondernemen.

🎯 TtB (Toegang tot Basisvoorzieningen)

Voedsel, drinkwater, gezondheidszorg en onderwijs. Voor ons in Nederland de normaalste zaak van de wereld. Voor veel mensen elders in de wereld helaas niet. ICCO werkt met lokale partners aan een blijvende verbetering van leefomstandigheden. We richten ons vooral op kwetsbare groepen, zoals vrouwen, kinderen en minderheden.

Ook in 2006 zette ICCO zich in voor het waarmaken van de acht millennium-doelstellingen. Meer weten? Kijk op de campagnesite www.maakhetwaar.nl

Plattelandsontwikkeling? Lease een ploeg

“Mensen in ontwikkelingslanden weten vaak heel goed wat ze willen. Met behulp van een kleine lening kunnen ze al een verandering op gang brengen die tot een beter inkomen leidt.” Dat zegt Cor Wattel, coördinator van Terrafina Microfinance, het gezamenlijke microfinancieringsprogramma van ICCO, Rabobank Foundation en Oikocredit. Terrafina Microfinance ondersteunt sinds 2005 microfinancieringsinstellingen (mfi's) in vijf Afrikaanse landen.

BEELD Margot Bolwerk (ICCO)

Mfi's lenen geld aan kleine ondernemers die door gebrek aan een onderpand of vast inkomen niet bij een gewone bank terecht kunnen. “Het verstrekken van microkrediet is stimulerend voor het ondernemerschap van mensen zelf”, zegt Wattel. “Het is een vorm van ontwikkelingshulp die niets te maken heeft met betutteling. Als mensen de kans krijgen hun ambities te verwezenlijken, neemt hun zelfvertrouwen toe en ontstaat er een middenklasse van mondige burgers. Microkrediet is niet alleen een kwestie van geld.”

‘Microkrediet heeft niets te maken met betutteling’

De Afrikaanse markt voor microfinanciering staat voor een deel nog in de kinderschoenen. Daardoor stellen financiers uit het Noorden zich vaak terughoudend op. Ze zijn bang om in zee te gaan met lokale spaar- en kredietbanken die hun administratie niet op orde hebben of om een andere reden niet kostendekkend werken. Terrafina Microfinance heeft een heel andere invalshoek. Het programma is erop gericht de markt verder te ontwikkelen in plaats van af te wachten tot deze aantrekkelijk genoeg is voor Westerse investeerders. “We lopen voor de troepen uit”, zegt Wattel met enige trots. “In feite doen we aan financieel opbouwwerk.”

Naaimachine

In 2006, het tweede jaar waarin Terrafina Microfinance actief was, leidde dat opbouwwerk tot een verdubbeling van het aantal mfi's waarmee wordt samengewerkt: van 13 tot 26. Daarvan is HARBU er één. Deze Ethiopische organisatie, opgericht in 2004, verstrekt leningen aan zo'n 3500 mensen op het platteland. HARBU werkt op

dit moment nog niet kostendekkend, maar heeft het afgelopen jaar bewezen genoeg potentieel te hebben om dat doel binnen afzienbare tijd te kunnen halen. “Het management is jong en gedreven, geeft blijk van financieel inzicht en heeft hart voor de zaak”, zegt Wattel. Dankzij de ondersteuning van Terrafina Microfinance kan HARBU haar microkredietportefeuille verder uitbreiden – in 2010 moeten er minstens 17.000 klanten zijn – en ervoor zorgen dat het personeel wordt bijgeschoold.

HARBU richt zich vooral op vrouwen, met speciale aandacht voor huishoudens waar een vrouw aan het hoofd staat. De microkredieten worden gebruikt voor het houden van vee, het verbouwen van graan, het opzetten van kleinschalige handel in kruiden, fruit, honing of boter, en tal van andere economische activiteiten. Zo sloot Nigisti Gebregziabher, een weduwe van middelbare leeftijd, samen met zes andere vrouwen een lening af van 100 euro. Van dat geld kocht ze zeven schapen. Door de lammetjes die geboren werden te verkopen, lukte het haar de lening op tijd terug te betalen. Net als de meeste andere klanten van HARBU nam Nigisti daarna een grotere lening om haar boerenbedrijfje verder uit te bouwen. Met haar huidige krediet van 500 euro heeft ze een irrigatie-

pomp gekocht en land gehuurd in de buurt van de rivier. De pepers, tomaten en uien die ze daar verbouwt, worden op de weekmarkt verkocht. Omdat ze nu meerdere bronnen van inkomsten heeft, is Nigisti minder afhankelijk van de regens. Daarvóór moest ze het zien te redden met niets anders dan een stuk land en een os.

Leasen

Terrafina Microfinance hecht veel waarde aan innovatie. Daarom is er een programma opgestart met vijf Ethiopische mfi's die al wat steviger in de markt staan dan HARBU. Terrafina Microfinance helpt hen bij het ontwikkelen van nieuwe financiële diensten op het platteland. Een van de vijf deelnemende organisaties wil bijvoorbeeld een vorm van microleasing opzetten, toegesneden op het lokale boerenbedrijf. Geen snelle auto leasen dus, maar een naaimachine of een ossenploeg. Wattel: "Het interessante van leasen is dat het om een investering voor de langere termijn gaat. Microkrediet is van oorsprong een stedelijk verschijnsel dat op de korte termijn mikt, terwijl het op het platteland per definitie wat langer duurt voor een investering effect heeft. De omstandigheden zijn er grilliger en de afstanden groter. Daarom is het van belang om juist in een rurale omgeving nieuwe vormen van financiering te introduceren."

'Het is niet alleen een kwestie van geld'

Microkrediet wordt de laatste tijd alom erkend als een effectief middel in de strijd tegen armoede. Dat positieve imago is voor een deel te danken aan het feit dat de Nobelprijs voor de Vrede in 2006 is toegekend aan de Bengalese econoom Muhammad Yunus en de door hem opgerichte Grameen Bank. Yunus begon in 1976 met het

verstrekken van kredieten aan arme Bengali. Sindsdien heeft de Grameen Bank aan 5,3 miljoen mensen geld geleend en verspreidde het principe van het microkrediet zich over de hele wereld. Zo langzamerhand zijn er echter ook steeds meer kritische tegengeluiden te horen. Want wordt het succes van microkrediet niet schromelijk overdreven? Is het fenomeen als puntje bij paaltje komt niet veel te kleinschalig?

Geen wondermiddel

Wattel vindt het een goede zaak dat er een volwassen debat op gang komt: "De sector heeft een hoogwaardig en serieus profiel gekregen, maar dan moet je ook durven erkennen dat microfinanciering geen wondermiddel is. Niet iedereen beschikt over ondernemerstalent, dus is hooguit een deel van de mensen ermee geholpen. En een lening betekent natuurlijk ook schuld. Het terugbetalingspercentage van microkredietprogramma's is weliswaar heel hoog, maar het is verkeerd om met de ogen dicht op de cijfers te vertrouwen. Het komt voor dat mensen hun microkrediet aflossen door elders een veel duurdere lening af te sluiten. Er moet meer onderzoek worden gedaan naar het wel en wee van de klanten."

Een ander probleem is dat Afrikaanse overheden soms onvoldoende controle uitoefenen op lokale mfi's. Gevallen van mismanagement komen te laat aan het licht, waardoor de instellingen in kwestie hun kredietwaardigheid dreigen te verliezen. Terrafina Microfinance wil zulke complicaties ondervangen door de mfi's van dichtbij te begeleiden en te coachen. Wattel: "We gaan daar in Ethiopië een post voor creëren. Momenteel wordt er per project met freelance experts gewerkt, maar onze partnerorganisaties hebben er behoefte aan om permanent iemand ter plekke te hebben. Financiering vanuit hier, met coaching daar. Dat zou wel eens een uniek aanbod kunnen worden!"

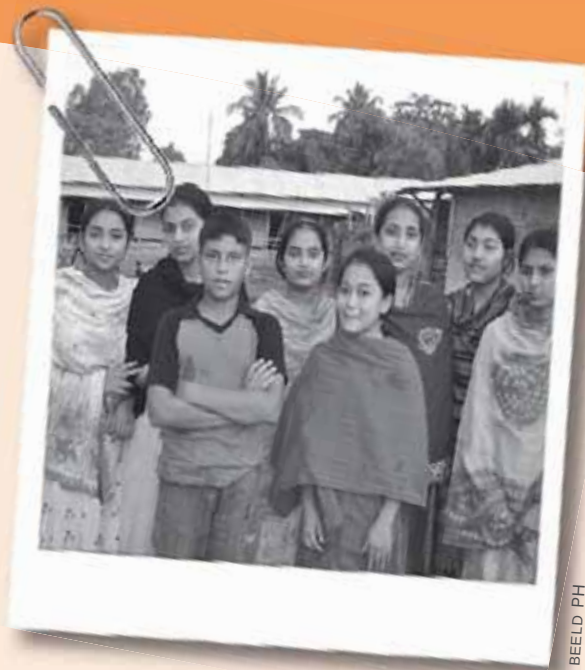
ongevrouwen verenigen zich tegen geweld

Tania Mostari (15) is bestuurslid van een kleine vrouwenrechtenorganisatie die opkomt voor verkrachte tienermeisjes in Bangladesh. Alle vrijwilligsters van deze organisatie zijn, net als Tania zelf, stuk voor stuk slachtoffer van verkrachting. Ze spreken dus uit ervaring, deze Bengaalse jonge vrouwen.

Mostari organiseert voorlichtingsbijeenkomsten op middelbare scholen, vervangt de directeur bij ziekte of afwezigheid en geeft leiding aan de groep jonge vrijwilligsters. *Promoting Human Rights and Education in Bangladesh* (PHREB), zoals de organisatie voluit heet, is actief in de havenstad Chittagong en in het nabijgelegen district Cox's Bazar. Het gebied kenmerkt zich van oudsher door religieuze en etnische tegenstellingen en is een voedingsbodem voor geweld. In de haven van Chittagong worden drugs, vrouwen en wapens verhandeld, terwijl *gangs* van werkloze jongeren de buurten onveilig maken. Jonge meisjes zijn in deze instabiele situatie een makkelijke prooi. Verkrachtingen zijn dan ook aan de orde van de dag, niet alleen buitenshuis maar ook binnen het gezin.

zelfmoord

ICCO & Kerk in Actie zijn op dit moment de enige financiers van PHREB. Programmacoördinator Nellie van der Pasch vertelt dat de positie van Bengaalse tienermeiden verslechtert doordat een deel van de bevolking houvast zoekt in de islam: "Religie wordt gebruikt om het idee te bevestigen dat meisjes niet op straat horen of op z'n minst een boerka moeten dragen. Als er iets gebeurt, is dat met andere woorden hun eigen schuld. Slachtoffers van verkrachting kunnen nergens terecht. Politie en justitie luisteren niet, families stoten hun dochter uit of dwingen haar om met de dader te trouwen. Zelfmoord is vaak de enige uitweg voor zo'n meisje."

BEELD PH

Het bestaan van PHREB is dus letterlijk en figuurlijk van levensbelang, want andere organisaties die zich inzetten voor tienermeiden zijn er nauwelijks. Van der Pasch woonde begin 2006 een seminar bij op een middelbare school, waar vrijwilligsters van PHREB om beurten hun relaas deden voor een duizendkoppig publiek: "Onder leiding van Tania Mostari werden alle taboes doorbroken. Verkrachting, incest, het werd hardop bij de naam genoemd. Tania vatte de verhalen van de anderen samen en slaagde erin om de hamvraag terug te koppelen naar de zaal. Van dat meisje gaan we nog veel horen in de toekomst!"

Vrijdaggebed

De kracht van PHREB schuilt voor een belangrijk deel in de contacten met de lokale gemeenschap. De organisatie is niet alleen actief op scholen in de regio, er wordt ook volop gelobbyd bij de politie, bij de media en in kringen van verlichte imams. Zo is er dankzij de bemoeienis van PHREB een groep van imams ontstaan, die de moskeegangers in het vrijdaggebed oproept om hun dochters en echtgenotes met respect te behandelen.

Daar staat tegenover dat PHREB onvoldoende is ingebed in het netwerk van nationale en internationale mensenrechtenorganisaties. Van der Pasch: "Daar moet in de toekomst aan gewerkt worden, want het is in dit geval ronduit gevaarlijk om alleen te opereren. De directeur van PHREB is onlangs aangevallen door de *gang* die verantwoordelijk is voor de verkrachting van één van de vrijwilligsters. Gelukkig zijn de eerste contacten met de Nederlandse afdeling van Amnesty International intussen gelegd."

BEELD en i kamp (CC)

Ontwikkelingssamenwerking. Goed woord. Om te beginnen natuurlijk omdat we elkaar wereldwijd nodig hebben. De wereld is veel te klein geworden om te denken dat we het wel alleen af kunnen. Neem alleen al de verandering van ons klimaat. Het blijkt echt waar dat niet alleen de vleugelslag van een vlinder in het Amazonegebied bij ons een briesje kan veroorzaken. Het is even waar en minder poëtisch dat de files in Nederland bijdragen aan de overstromingen in Bangladesh.

BEELD Hans Zeegers (NCRV)

Samen werken aan ontwikkeling

Samenwerking is natuurlijk ook belangrijk omdat ontwikkelingshulp alleen werkt als ze beantwoordt aan een behoefte van het land dat hulp ontvangt. Als mensen weten wat ze willen en op grond daarvan met een gerichte vraag komen. In het wilde weg scholen bouwen en waterputten slaan, zoals in het verleden vaak gebeurde, werkt niet. Ik moet denken aan een uitspraak van mijn hoogleraar missiologie indertijd, Anton Wessels. Jarenlang gloeide er 's avonds in de buurt van het Amsterdamse Centraal Station in rode neonletters de zin op 'Jesus is the answer'. Maar, waarschuwde Wessels ons voor christelijk imperia- lisme: 'What was the question?' En zo is het ook met het toekennen van ontwikkelingsgelden. Het besef hiervan onderstreept maar weer eens het belang van spreken over ontwikke- lingssamenwerking. Des te belang- rijker is het om ons dat te realiseren nu zich ook weer een trend in de richting van het echte hulpverlen en lijkt af te tekenen. In 2006 bracht het echtpaar Gates een bezoek aan Afrika, om daar met eigen ogen te zien wat hun miljardenfonds aan goeds teweeg brengt. Zij zijn mis- schien de meest vermogende, maar beslist niet de enige particulieren die

besluiten een deel van hun geld te bestemmen voor enige vorm van ont- wikkingshulp. En volgens velen zou die hulp ook veel beter kunnen worden toevertrouwd aan particulie- ren dan aan de vaak meer bureaucra- tische en ogenschijnlijk minder effectieve organisaties voor ontwik- kelingshulp. Organisaties als ICCO. Ik vraag me af of dat vertrouwen in particulier initiatief in alle opzich- ten gerechtvaardigd is. Vermogende particulieren zijn goud waard, zeker als ze bereid zijn te investeren in de ontwikkeling van minderbedeelden in – bijvoorbeeld - Afrika. Ik ben de laatste om dat te ontkennen. Maar hun beleid grijpt zelden in in de structuur van een land. Dankzij hun inspanningen vrijzen er scholen, maar zorgen ze ook voor de weg en het (openbaar) vervoer er naar toe? En, nog belangrijker, werken ze aan de opbouw van een samenleving waar de kinderen die van die scholen komen ook werkelijk

kans hebben op een leefbaar en menswaardig bestaan? Dat is alle- maal veel taaiere kost en vraagt jarenlange inzet, vaak achter de schermen. Vraagt steun aan organi- saties die ter plaatse, met alle risico's van corruptie van dien, werken aan de opbouw van zo iets als een rechts- staat, een begin van democratie. Ontwikkelingslanden kampen met armoede, maar geld is niet hun enige probleem. Geldschietters zijn dus ook niet hun enige oplossing. Samenwerking is geboden, tussen fondsen en die ogenschijnlijk zoveel loggere organisaties als ICCO. Ont- wikkelingssamenwerking: het kan niet vaak genoeg gezegd worden.

Jacobine Geel

BEELD Pilgrim Pictures

uccesvolle strijd tegen belastingontduiking

eer belastinggeld betekent minder armoede

Als de overheid van Guatemala meer belastinggeld binnenkrijgt, kan ze de armoede in het land effectiever bestrijden. ICCO's partnerorganisatie CIIDH heeft een effectieve strategie tegen belastingontduiking gevonden, die inmiddels alom waardering krijgt. Dat betekent hoop voor het Latijns Amerikaanse land.

Tien jaar na het einde van de burgeroorlog in Guatemala is het land er nauwelijks op vooruit gegaan.

Mensenrechten worden nog steeds op grote schaal geschonden, politie en justitie functioneren slecht en veel mensen hebben geen toegang tot gezondheidszorg en onderwijs. De Guatemalteekse overheid heeft lang niet genoeg geld om die basisvoorzieningen op te bouwen, ook al is dat een duidelijke overheidstaak. Een belangrijke reden voor het geldgebrek bij de overheid is dat burgers en bedrijven massaal de belasting ontduiken, vertelt ICCO medewerker Bert Noordergraaf. "Eigenlijk zou in het jaar 2000 volgens de vredesakkoorden twaalf procent van het nationaal inkomen via de belasting bij de overheid terecht moeten komen, maar zelfs tien procent wordt tot nu toe maar zelden gehaald."

inanci le armslag

In de vredesakkoorden die in 1996 zijn getekend, staat onder meer dat de belastinginkomsten omhoog moeten en dat ontduiking bestreden moet worden, om de overheid meer financiële armslag te geven. Tot nu toe gebeurt dat niet of nauwelijks.

ICCO's partnerorganisatie CIIDH heeft echter een effectieve strategie gevonden, die inmiddels alom waardering krijgt. CIIDH werd in 1993 opgericht met het oog op de slechte mensenrechtensituatie. De naam verwijst daarvoor: Internationaal Centrum voor Onderzoek naar Mensenrechten. Het bestrijden van *impunidad* (straffeloosheid) is het centrale thema van de organisatie: wie de wet schendt, mag daarmee niet ongestraft weggelopen.

Sinds twee jaar bestrijdt CIIDH die straffeloosheid ook op fiscaal gebied, met steun van ICCO. CIIDH doet voorstellen voor hervorming van het belastingstelsel en publiceert onder andere een lijst van bedrijven die belasting ontduiken. Noordergraaf: "Bedrijven die in Guatemala

van geïmporteerde onderdelen een product in elkaar laten zetten en dat meteen exporteren, hebben recht op bepaalde belastingvrijstellingen. Dat geldt bijvoorbeeld voor de productie van textiel en kleding door buitenlandse bedrijven die gebruik maken van de lage lonen in Guatemala. Veel andere bedrijven maken echter ook gebruik van die vrijstelling, terwijl ze wél voor de binnenlandse markt produceren." Nauwe banden tussen politiek en bedrijfsleven maken de fraude mogelijk.

warte lijst

CIIDH heeft goede relaties met het Guatemalteekse Ministerie van Financiën, want dat ziet ook graag de belastinginkomsten toenemen, zegt Noordergraaf. De onafhankelijke en deskundige blik van CIIDH wordt gewaardeerd. Ook grote instellingen als het IMF en de Wereldbank zien CIIDH als een serieuze gesprekspartner. De nog jonge strijd tegen de *impunidad fiscal* heeft concreet resultaat. Noordergraaf geeft een voorbeeld: "Een Canadees bedrijf is meteen begonnen belasting te betalen, toen ze erachter kwamen dat ze op de 'zwarte lijst' van CIIDH stonden. Dat betekende voor de overheid een substantiële extra inkomstenbron." Het werk van CIIDH heeft inmiddels de belangstelling van andere internationale donoren gewekt, waardoor het uitgebreid kan worden.

Noordergraaf: "Hopelijk heeft dit project zoveel succes, dat we onszelf overbodig kunnen maken."

ICCO zendt deskundigen voor korte of langere tijd uit naar partnerorganisaties over de hele wereld. Zij ondersteunen en adviseren organisaties en lokale medewerkers, zodat deze hun projecten beter kunnen uitvoeren. Peter Oomen is voor twee jaar uitgezonden naar Swaziland om te werken voor The International BabyFood Action Network (IBFAN). Zij ziet in netwerkverband toe op kindervoeding die de kindergezondheid in gevaar kan brengen. Peter doet verslag van zijn eerste Afrikaanse indrukken en ervaringen in zijn werk.

BEELD Peter oomen

Ervaringen uit het veld

‘Een kind heeft recht op maximale gezondheid’, dat is het adagium van het netwerk waarin ik twee jaar meedraai. De Afrikaanse commercie maakt hier nogal eens inbreuk op door producten te promoten die van mindere kwaliteit zijn. Soms geven ze onvolledige of onware beschrijvingen van gebruikte ingrediënten. Bedrijven ontslaan wel eens vrouwen die borstvoeding willen geven op het werk.

Regeringen zijn vaak laks in het invoeren van gezondheidsresoluties die zij in diplomatieke bijeenkomsten zijn overeengekomen. Dat wil zeggen: het overeenkomen van de resoluties betekent nog niet dat de regering

ationale wetten maakt, laat staan dat deze resoluties gedragsverandering van foute commerciële bedrijven opleveren.

Ach, in Nederland is dit een bekend bestuurlijk proces. De consumentenbond, het parlement, de pers en de rekenkamer zitten er boven op. Als regering en als bedrijf gedraag je je. ‘Nederland is af’, zei laatst een goede vriend. Het kindervoedingsprobleem bestaat hier nauwelijks.

Voldoende redenen

In sub-sahara Afrika is alles anders dan in Nederland. Zo overlijdt één op de zeven kinderen voor het vijfde levensjaar en heeft negen van de tien moeders geen schoon water. Minder dan de helft van hen heeft toegang tot medische zorg. Gezondheidswerkers zijn onvoldoende getraind. Zij krijgen aantrekkelijke opleidingen of zelfs banen aangeboden door bedrijven die babyvoeding produceren. Sommige van hen bieden hun producten tegen gereduceerde tarieven aan op kraamafdelingen en verlagen daarmee de drempel naar een risicovol en voor velen onbetaalbaar kinderdieet. De kinder darmpjes wennen daarna niet zo makkelijk aan lokaal eten. Zo dat lijkt me wel voldoende redenen om het Afrikaanse IBFAN netwerk sterk te maken. Maar hoe?

Druppelende kraan

Het internet doet het wel, maar lang niet altijd en weinigen gebruiken het intensief. Telefoon is duur, koeriers zijn duur, maar reguliere post onbetrouwbaar. Je kunt alleen trainingen en strategische planningsbijeenkomsten organiseren als je in staat bent om de deelnemers volledig vrij te houden in de kosten. Zij doen het naast hun werk. En na de bijeenkomsten moeten ze aan de slag: naar de dorpen en gezondheidscentra om moeders en kraamvrouwen voor te lichten en naar de winkels om strafbare productpromotie te registreren en rapporteren. Ze onderhandelen met werkgevers over bescherming van optimale babyvoedingscondities voor de moeders. Ze lobbyen bij beleidsmakers en bestuurders voor het instellen van wetten en de handhaving ervan. En dat allemaal naast hun reguliere baan, die ze kwijt raken als ze te lastig doen. IBFAN houdt hun kennis op niveau en ik help hen zich te organiseren, te plannen, donoren te vinden en samen te werken met ministeries, gezondheidscentra, districten en dorpschoufden. Dit is geen druppel op de gloeiende plaat, maar een druppelende kraan boven de gloeiende plaat. Maar één druppel meer betekent toch weer duizend gezonde kindertjes.

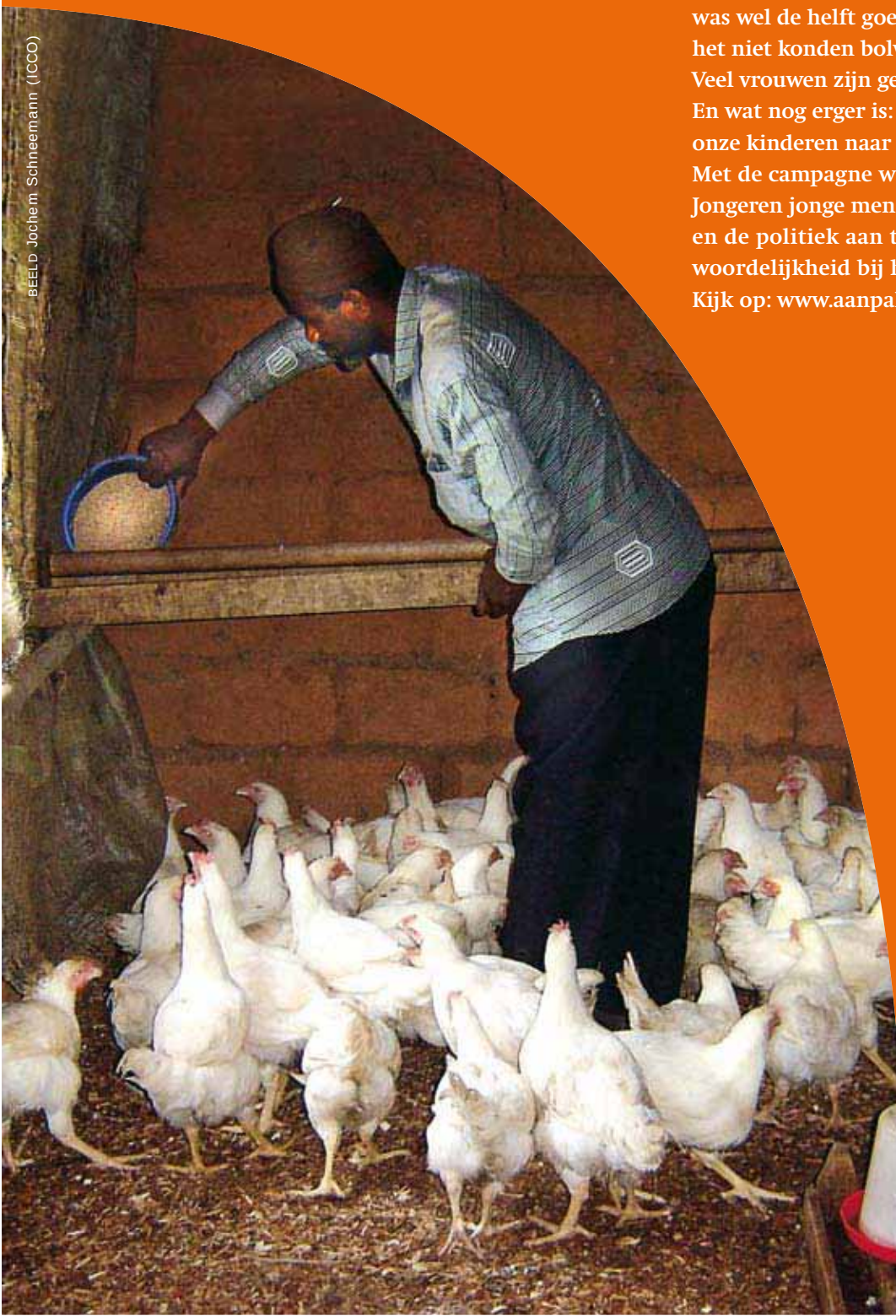
BEELD Florinda leuwenthuis (CC)

Aanpakken die handel!

Dat is het motto van de ICCO campagne voor eerlijke handelsregels in 2007. ICCO pleit hiermee voor eerlijke handel in plaats van vrijhandel. De Europese Unie wil namelijk vrijhandel vastleggen met ontwikkelingslanden. Dat betekent dat deze landen hun markten niet meer mogen beschermen tegen producten uit Europa, dit is ongelijke concurrentie.

Miljoenen boeren en ondernemers in ontwikkelingslanden zullen hun bron van inkomsten verliezen, zoals Claudine Majoukduo uit het noordwesten van Kameroen al overkwam. Zij vertelt: "Vroeger hadden we het hier goed. We verkochten kippen, varkens en geiten op de markt. Daarmee verdienden we genoeg geld om onze kinderen naar school te sturen. Dat veranderde zo'n tien jaar geleden. Toen kwam plotseling de diepvrieskip op de markt. De mensen kochten die kip eerder dan onze kippen van het land, want deze Europese kip was wel de helft goedkoper. Het gevolg was dat wij het niet konden bolwerken om kippen te houden. Veel vrouwen zijn gestopt met de kippenhandel. En wat nog erger is: er is nu geen geld meer om onze kinderen naar school te sturen." Met de campagne wil ICCO samen met CNV Jongeren jonge mensen bewegen in actie te komen en de politiek aan te spreken op haar verantwoordelijkheid bij handelsonderhandelingen. Kijk op: www.aanpakkendiehandel.nl

BEELD Jochem Schneemann (ICCO)

Partner van
ondernemende mensen

Joseph Haydnlaan 2a
3533 AE Utrecht
Postbus 8190
3503 RD Utrecht
T (030) 692 78 11
F (030) 692 56 14
E info@icco.nl
I www.icco.nl